

รายงานผลการพิจารณาศึกษา
เรื่อง “แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง
ขนาดเล็ก PM ๒.๕”

ของ
คณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สภาผู้แทนราษฎร

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ด่วนที่สุด

ที่ สผ ๐๐๑๙.๑๔/๒๑๕๙

(สำเนา)

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ พญาไท กทม. ๑๐๕๐๐

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง รายงานการศึกษาของคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สภาผู้แทนราษฎร

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง “แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก
PM ๒.๕” จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๑ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง)
วันพุธที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการการป้องกัน
และบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีหน้าที่และอำนาจ
ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ (๒๑) ในการกระทำกิจการ พิจารณาสอบหา
ข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
กับกระบวนการและมาตรการการป้องกันภัยธรรมชาติและสาธารณภัย การแจ้งเตือนภัยพิบัติทางธรรมชาติ
การฟื้นฟูหลังเกิดภัยธรรมชาติและสาธารณภัย การพัฒนามาตรการในการป้องกันภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
รวมทั้งติดตามการให้ความช่วยเหลือและดูแลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยดังกล่าว นั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้
ประกอบด้วย

๑. นายวุฒิชัย กิตติธเนศวร	ประธานคณะกรรมการ
๒. นางบุญยิ่ง นิติกานูจนา	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายวาโย อัครรุ่งเรือง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายจักรพรรดิ ไชยสาส์น	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายพาดูวัฒน์ สະสมทรัพย์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖. นายเชิงชาย ชาลีรินทร์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่ห้า
๗. นางสาวเพชรดาว ไต้ะมีนา	เลขานุการคณะกรรมการ
๘. นางสาวธนากร โสมทองแดง	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
๙. นายกัญจน์พงศ์ จงสุทธนามณี	โฆษกคณะกรรมการ
๑๐. นายขวัญเลิศ พานิชมาท	โฆษกคณะกรรมการ
๑๑. นายวิสาร เตชะธีราวัฒน์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๒. นายประมวล พงศ์ถาวราเดช	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๓. นายจตุพร เจริญเชื้อ	กรรมการ
๑๔. นายจักรรัตน์ พัวช่วย	กรรมการ
๑๕. นายมานพ ศรีผึ้ง	กรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เสร็จเรียบร้อยแล้ว อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๐๔ วรรคหนึ่ง ของข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ “เมื่อคณะกรรมาธิการได้กระทำกิจการ พิจารณาข้อหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามหน้าที่และอำนาจหรือตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้วให้รายงานต่อสภาตามระยะเวลาที่สภากำหนด” จึงกราบเรียนมาเพื่อได้โปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณารายงานและข้อสังเกตของคณะกรรมาธิการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายวุฒิชัย กิตติธเนศวร)

ประธานคณะกรรมาธิการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สภาผู้แทนราษฎร

สำนักกรรมาธิการ ๓

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการป้องกันและบรรเทา

ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๘๕ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๙๔

E - mail : cpme021@gmail.com

Website : www.parliament.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวปริยาภรณ์ แก้วโยน)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมาธิการ ๓

นางสาวพรรณพิชชา เสริมศรี/ร่าง

นายอภิชาติ ช่างมา/พิมพ์

นางพรพิมล โพธิ์ชัย/ตรวจ

ตรวจทาน

ครั้งที่ ๑ นางสาวมนภัทร์ นุกูลชิต

ครั้งที่ ๒ นายปณณพัฒน์ มั่งมี

ครั้งที่ ๓ นางสาวณัฐชาชาติดำดี

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ.....	ก
รายนามคณะกรรมการ.....	ข
รายนามคณะอนุกรรมการ.....	ง
บทสรุปผู้บริหาร.....	จ
๑. การดำเนินงาน.....	๒
๒. วิธีการพิจารณาศึกษา.....	๒
๓. ผลการพิจารณาศึกษา.....	๕
๓.๑ ผลการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕.....	๕
๓.๒ การเสนอแนวทางและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕.....	๑๘
๓.๓ การเสนอความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะต่าง ๆ.....	๒๒
๔. ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ.....	๒๘

รายนามคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕

นายวุฒิชัย กิตติธนศวร
ประธานคณะกรรมการ

นางบุญยิ่ง นิติกาญจนา
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นายวาโย อัครรุ่งเรือง
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง

นายจักรพรรดิ ไชยสาส์น
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม

นายพานูวัฒน์ สะสมทรัพย์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สี่

นายเชิงชาย ชาลีรินทร์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่ห้า

นางสาวเพชรดาว ไต้ะมีนา
เลขานุการ
คณะกรรมการ

นางสาวอรนกร โสมทองแดง
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

นายกาญจน์พงศ์ จงสุทธนามณี
โฆษกคณะกรรมการ

นายชัยเลิศ ปานิชมาท
โฆษกคณะกรรมการ

นายวิสาร เตชะธีราวัฒน์
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายประมวล พงศ์ถาวราเดช
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายจตุพร เจริญเชื้อ
กรรมการ

นายจักร์ตัน พัวช่วย
กรรมการ

นายมานพ ศรีผึ้ง
กรรมการ

รายนามคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขนาดเล็ก PM ๒.๕
ในคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕

นายกาญจน์พงศ์ จงสุทธนามณี
ประธานคณะอนุกรรมการ

นายวาโย อัครรุ่งเรือง
รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นายพิรพล เดชะชาติ
รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่สอง

นายสนธิ คชวัฒน์
เลขาธิการคณะอนุกรรมการ

นายณัฐพงษ์ ธีระภัทรานนท์
อนุกรรมการ

นายนพร โพธิ์พัฒนชัย
อนุกรรมการ

นางนอร สิริมงคลเลิศกุล
อนุกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญรัตน์ โล่ห์วงศ์วัฒน
อนุกรรมการ

นายปฐมคม เป็รื่องประเสริฐ
อนุกรรมการ

นางสาวหทัยพัชร เลิศกมลนิมิตร
อนุกรรมการ

บทสรุปผู้บริหาร

สืบเนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก เชียงเหนือ และภาคตะวันตก รวมทั้งพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประสบปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่มีค่าสูงเกินเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยแหล่งกำเนิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่สำคัญ ได้แก่ การคมนาคม การเผาในที่โล่งและการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ไฟป่าในพื้นที่อนุรักษ์ และหมอกควันข้ามแดน

คณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ อันอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ จึงได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ขึ้น เพื่อพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าว โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณา รวมทั้งศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเดินทางไปศึกษาดูงาน เรื่อง “การบริหารจัดการและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย” ณ จังหวัดเชียงราย ส่งผลให้ได้รับทราบข้อมูลที่ครบถ้วน โดยผลการพิจารณาศึกษาแบ่งออกเป็น ๓ ประเด็น คือ

๑) ผลการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมการขนส่งทางบก กระทรวงสาธารณสุข กรมอุตุนิยมวิทยา และกรมควบคุมมลพิษ เป็นต้น

๒) การเสนอแนวทางและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ซึ่งคณะกรรมการได้มีข้อสังเกตต่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น ในหลากหลายประเด็น

๓) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เช่น การสร้างความเข้าใจและส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ คณะกรรมการได้มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ จำนวน ๖ ประเด็น ดังนี้

๑) ควรกำหนดให้มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๒) ควรกำหนดให้การตรวจวัดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ มีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของข้อมูล

๓) ควรดำเนินการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ใน ๒ ระยะ คือ การแจ้งเตือนในรูปแบบของการพยากรณ์และการรายงานค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ประจำวัน และการแจ้งเตือนในภาวะวิกฤต

๔) ควรมีการพัฒนาและการวิจัยหน้ากอนามัยเพื่อป้องกันปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๕) ควรมีการจัดทำพื้นที่ปลอดฝุ่นหรือห้องปลอดฝุ่น (Safety Zone) ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน และที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างน้อยหน่วยงานละ ๑ แห่ง

๖) ควรกำหนดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบูรณาการการบังคับใช้กฎหมาย และดำเนินการกิจในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการศึกษาเพื่อจัดทำร่างพระราชบัญญัติอากาศสะอาด เป็นการเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขนาดเล็ก PM ๒.๕

รายงานผลการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหามลพิษจากยานพาหนะขนาดเล็ก PM ๒.๕

ของ

คณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สภาผู้แทนราษฎร

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๑ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีหน้าที่และอำนาจตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ (๒๑) ในการกระทำการพิจารณาขอเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการและมาตรการการป้องกันภัยธรรมชาติและสาธารณภัย การแจ้งเตือนภัยพิบัติทางธรรมชาติ การฟื้นฟูหลังเกิดภัยธรรมชาติและสาธารณภัย การพัฒนามาตรการในการป้องกันภัยธรรมชาติและสาธารณภัย รวมทั้งติดตามการให้ความช่วยเหลือและดูแลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยดังกล่าว นั้น กรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายวุฒิชัย กิตติธเนศวร	ประธานคณะกรรมการ
๒. นางบุญยิ่ง นิติกานูจนา	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายวโย อัครรุ่งเรือง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายจักรพรรดิ ไชยสาส์น	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายพาดูวัฒน์ สะสมทรัพย์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖. นายเชิงชาย ชาลีรินทร์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่ห้า
๗. นางสาวเพชรดาว ไต้ะมีนา	เลขานุการคณะกรรมการ
๘. นางสาวธนภร โสมทองแดง	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
๙. นายกัญจน์พงศ์ จงสุทธนามณี	โฆษกคณะกรรมการ
๑๐. นายขวัญเลิศ พานิชมาท	โฆษกคณะกรรมการ
๑๑. นายวิสาร เตชะธีราวัฒน์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๒. นายประมวล พงศ์ถาวราเดช	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๓. นายจตุพร เจริญเชื้อ	กรรมการ
๑๔. นายจักร์ตัน พัวช่วย	กรรมการ
๑๕. นายมานพ ศรีผึ้ง	กรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากยานพาหนะขนาดเล็ก PM ๒.๕ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

๑. การดำเนินงาน

คณะกรรมการฯ ได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาศึกษาแนวทางและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชน รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมการ ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย เว้นแต่หน้าที่และอำนาจในการสอบหาข้อเท็จจริง แล้วรายงานผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการภายใน ๙๐ วัน ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๖ ซึ่งอนุกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑) นายกัญจน์พงศ์ จงสุทธนามณี	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒) นายวาโย อัครรุ่งเรือง	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓) นายพิรพล เดชะชาติ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔) นายสนธิ คชวัฒน์	เลขาธิการคณะอนุกรรมการ
๕) นายณัฐพงษ์ ธีระภัทรานนท์	อนุกรรมการ
๖) นายนพร โพธิ์พัฒนชัย	อนุกรรมการ
๗) นางนิอร สิริมงคลเลิศกุล	อนุกรรมการ
๘) ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญรัตน์ โล่ห์วงศ์วัฒน์	อนุกรรมการ
๙) นายปฐมคม เป็รื่องประเสริฐ	อนุกรรมการ
๑๐) นางสาวหทัยพัชร เลิศกมลนิมิตร	อนุกรรมการ

๒. วิธีการพิจารณาศึกษา

๒.๑ คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย สภาผู้แทนราษฎร ได้จัดให้มีการประชุม จำนวน ๙ ครั้ง ดังนี้

- ครั้งที่ ๑ วันอังคารที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒
- ครั้งที่ ๒ วันอังคารที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๒
- ครั้งที่ ๓ วันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒
- ครั้งที่ ๔ วันอังคารที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒
- ครั้งที่ ๕ วันอังคารที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๖ วันอังคารที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๗ วันศุกร์ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๘ วันศุกร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๙ วันศุกร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

๒.๒ คณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย สภาผู้แทนราษฎร โดยคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ได้ดำเนินการโดยเชิญหน่วยงานมาร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑) กระทรวงมหาดไทย**กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย**

(๑) นายเชษฐา โมสิกรัตน์

(๒) นายพีระพงศ์ หมั่นผ่อง

(๓) นายพิสิษฐ์ วงศ์เชียรธนา

(๔) นายวันชนะ หรัยเจริญ

(๕) นางจันทร์จิรา โพธิ์ทองนาค

(๖) นายชุมพล วรวิทยาการ

(๗) นางสาวจุฑารัตน์ โฉมรุ่ง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

(๑) นายทวี เสริมภักดีกุล

(๒) นางสาวอ้อวดี สุนทรวิภาต

(๓) นายศิริรัตน์ บำรุงเสนา

(๔) นายนภาตล แยมมณฑา

๒) กรุงเทพมหานคร

(๑) นางสาวพนิตนาฏ ธนาอภิรัตน์

(๒) นายจารุพงศ์ เพ็งเกลี้ยง

(๓) นายชาญศักดิ์ คุชานุบาล

๓) กระทรวงคมนาคม**กรมการขนส่งทางบก**

(๑) นายจักรพันธ์ ห่องสวัสดิ์

(๒) นายณรงค์ เกตุแก้ว

(๓) นางสาวฐิติมา แสงงาม

(๔) นายกรดิศวรร บุญหล้า

๔) กระทรวงสาธารณสุข**กรมควบคุมโรค**

(๑) นายหิรัญวุฒิ แพร์คุณธรรม

(๒) นายบวร มิตรมาก

กรมอนามัย

(๑) นายदनัย ธีวันดา

(๒) นางนภพรรณ นันทพงษ์

(๓) นางสาวกรวิภา ปุณณศิริ

(๔) นางสาวณัฐกานต์ ฉัตรวิไล

องค์การเภสัชกรรม

(๑) นายวีระ คงเจริญสมบัติ

(๒) นางสาววรณารี แสงทรัพย์

รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ

สาธารณภัย

นิติกรชำนาญการพิเศษ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นิติกรปฏิบัติการ

นิติกรปฏิบัติการ

รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ผู้อำนวยการกองสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น

ผู้อำนวยการกลุ่มงานทรัพยากรธรรมชาติ

เลขาธิการรองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

รองผู้อำนวยการสำนักสิ่งแวดล้อม

หัวหน้ากลุ่มงานควบคุมมลพิษ ๑

นักวิชาการสุขาภิบาลชำนาญการ

นักวิชาการขนส่งชำนาญการ

นายช่างตรวจสภาพรถ

นักวิทยาศาสตร์ปฏิบัติการ

วิศวกรเครื่องกลปฏิบัติการ

นายแพทย์ชำนาญการ

นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

รองอธิบดีกรมอนามัย

ผู้อำนวยการกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

นักวิชาการสาธารณสุข

ผู้อำนวยการกอง กองคลังและกระจายผลิตภัณฑ์

เจ้าหน้าที่จัดซื้อ ๖

๕) สำนักนายกรัฐมนตรี

กรมประชาสัมพันธ์

(๑) นางสาวสุดฤทัย เลิศเกษม	ผู้อำนวยการสำนักข่าว
(๒) นายอนุชา นาคฤทธิ	นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ
(๓) นางสาวชาลินี ศรีอำววม	นักสื่อสารมวลชนปฏิบัติการ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

นายณัฐพงศ์ โพธิ์วัฒนะชัย	นักบริหารแผนชำนาญการ สำนักสนับสนุน
การควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ |
|--------------------------|--|

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

(๑) ว่าที่ร้อยตรี ณรงค์ โรจนโสทร	รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ในฐานะ
รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน
จังหวัดเชียงราย
(๒) พันเอก เทอดศักดิ์ งามสนอง	รองเลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคง
ภายในภาค ๓
(๓) พันเอก พศิน แสงคำ	รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน
จังหวัดเชียงราย (ฝ่ายทหาร)

๖) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กรมอุตุนิยมวิทยา

(๑) นางสาวสุกัญญาณี ยะวิญชาญ	รองอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา ฝ่ายวิชาการ
(๒) นายสุรพงษ์ สารปะ	ผู้อำนวยการส่วนพยากรณ์อากาศเชิงตัวเลข
(๓) นางสาวสัมพันธ์ สุทธิประภา	ผู้อำนวยการศูนย์ไอโซนและรังสี

๗) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมควบคุมมลพิษ

(๑) นางสาวพรศรี สุทธนารักษ์	ผู้อำนวยการกองจัดการคุณภาพอากาศและเสียง
(๒) นางสาวนิรพร เพชรทอง	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
(๓) นายวรวัฒน์ กลิ่นศิริมงคล	ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม

๘) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

(๑) พันเอก วีรชาติ ศรีกังวาล	รักษาการผู้อำนวยการสำนักรับเรื่องร้องเรียน
และคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรคมนาคม
(๒) นางสาวกนกพรรณ ญาณภีร์	ผู้อำนวยการส่วน

๙) ผู้เชี่ยวชาญ

(๑) รองศาสตราจารย์นิธิพัฒน์ เจียรกุล	หัวหน้าสาขาวิชาโรคระบบการหายใจและวัณโรค
ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
(๒) รองศาสตราจารย์พานิช อินต๊ะ	อาจารย์ประจำวิทยาลัยเทคโนโลยีและสหวิทยาการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาสกร แซ่มประเสริฐ	อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(๔) นายไพฑูรย์ สิงคเสลิต	นักวิชาการอิสระ

๒.๓ คณะกรรมการได้มีมติเดินทางไปศึกษาดูงานร่วมกับคณะอนุกรรมการ จำนวน ๑ ครั้ง คือ ศึกษาดูงาน เรื่อง “การบริหารจัดการและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย” เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๓ ณ จังหวัดเชียงราย โดยมีประเด็นข้อสังเกตดังนี้

๑) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงราย ควรนำกลไกการจัดการ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM) มาใช้ประโยชน์ในการให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับสถานการณ์ไฟป่าและหมอกควัน

๒) ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลการแจ้งเตือนสถานการณ์ไฟป่าและหมอกควัน ของประชาชนในพื้นที่

๓) การป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันของจังหวัดเชียงราย ควรกำหนดพื้นที่ และช่วงเวลาของมาตรการควบคุมการเผาในที่โล่ง เนื่องจากการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิดมีความหลากหลาย และแตกต่างกัน

๔) ควรทำความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า และหมอกควัน

๕) ควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ สถานการณ์ไฟป่าและหมอกควัน ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดับไฟ

๖) ควรมีข้อมูลการวิจัยที่ทำให้ประชาชนตระหนักเกี่ยวกับปัญหามลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

๗) ควรผลักดันการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาประชาชน เกี่ยวกับการจ่ายเงินชดเชยให้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย

๘) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ผ่านผู้นำในชุมชน ซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาให้ประชาชนตระหนักได้เป็นอย่างดี

๙) ควรขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและสถาบันการศึกษาในเครือข่ายภาคเหนือ เป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหามลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๑๐) ควรนำงบประมาณจากกองทุนที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย

๑๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำโครงการ “ยักษ์ชาววัดฝุ่น” ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่แต่ละจังหวัด เพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการได้จัดทำรายงานผลการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๓.๑ ผลการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหามลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๑) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในการบูรณาการและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในเหตุการณ์เฉพาะหน้าหรือในภาวะฉุกเฉิน กรณีปัญหา

ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ หลังจากที่ได้มีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า” ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ เป็นผู้เสนอ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๒ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ดำเนินการช่วยเหลือและสนับสนุน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้า ตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติดังกล่าว โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ แผนงาน ดังนี้

(๑) ในเขตพื้นที่จังหวัดและพื้นที่กรุงเทพมหานคร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร ในฐานะผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นผู้บัญชาการ (Single Command) ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในพื้นที่ ได้แก่

(๑.๑) ดำเนินการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วนและในช่วงวิกฤต โดยให้ติดตาม เฝ้าระวัง ประเมิน วิเคราะห์สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จัดทำแผนเผชิญเหตุ ให้ครอบคลุมทั้งช่วงก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ

(๑.๒) ป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) ทั้งแหล่งกำเนิดมลพิษ ที่เกิดจากการขนส่ง การจราจร หรือโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของปัญหาฝุ่นละออง

(๑.๓) ประสานงานและแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด เป็นต้น เฝ้าระวังและติดตามคุณภาพอากาศในพื้นที่ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการมลพิษ โดยให้มีการจัดระเบียบการเผาในที่โล่งและในที่ชุมชนหรือเมือง พร้อมทั้งสร้างความรู้ และความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเรื่องของการเผา ปัญหาที่เกิดจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ซึ่งเป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้สั่งการไว้

(๒) การแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะทำหน้าที่ เป็นหน่วยประสานงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหา หมอกควันและไฟป่า โดยแบ่งพื้นที่ในการปฏิบัติการออกเป็น ๔ พื้นที่ ดังนี้

(๒.๑) พื้นที่ป่า เป็นหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น กรมป่าไม้ หรือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นต้น เป็นผู้ดำเนินการ

(๒.๒) พื้นที่ชุมชน เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการ

(๒.๓) พื้นที่เกษตรกรรม เป็นหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อำเภอ และจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการ

(๒.๔) พื้นที่ริมทาง เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ริมทางนั้น เป็นผู้ดำเนินการ

๒) กรุงเทพมหานคร

สถานการณ์ฝุ่นละออง PM ๒.๕ มีแหล่งกำเนิดมาจากยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซล ร้อยละ ๕๕ การเผาในที่โล่ง ร้อยละ ๓๕ การก่อสร้างและอุตสาหกรรม ร้อยละ ๑๐ ประกอบกับสภาพ อุตุนิยมวิทยา ซึ่งกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการติดตั้งสถานีตรวจวัดฝุ่นละออง PM ๒.๕ ครอบคลุมหลายพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์คุณภาพอากาศและนำไปใช้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

(๑) กรุงเทพมหานครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษในระยะเวลาเร่งด่วนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการควบคุมเพื่อลดปริมาณฝุ่น PM ๒.๕ จากรถยนต์ การก่อสร้าง การเผาในที่โล่ง และการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงการดูแลสุขภาพของประชาชน

(๒) แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธาน

(๓) ตั้งศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

(๔) ปลัดกรุงเทพมหานครมีข้อสั่งการให้สำนักงานเขต ๕๐ เขต เข้มงวดมาตรการเพื่อลดฝุ่นละออง PM ๒.๕

(๕) ลดการใช้รถเครื่องยนต์ดีเซลและลดการจราจรติดขัดในช่วงเร่งด่วน

(๖) แจ้งข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๗) ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการติดตั้งเครื่องกรองฝุ่น PM ๒.๕ หอสูง

(๘) เผยแพร่ข้อมูลคุณภาพอากาศ

(๙) จัดหารถฉีดพ่นละอองน้ำประสิทธิภาพสูง

(๑๐) การแก้ไขปัญหาระยะยาว โดยปรับปรุงมาตรฐานการระบายไอเสียรถยนต์และน้ำมันเชื้อเพลิง พัฒนาโครงข่ายการให้บริการขนส่งสาธารณะให้เชื่อมโยงทุกระบบ ส่งเสริมให้ประชาชนใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครยังพบปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหามลพิษ PM ๒.๕ คือ

(๑) การสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนต่อปัญหามลพิษ PM ๒.๕

(๒) การจัดการปัญหาไม่สามารถทำได้อย่างเบ็ดเสร็จและเป็นระบบ

(๓) องค์กรความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ PM ๒.๕

(๔) มาตรการควบคุมฝุ่นละออง PM ๒.๕ จากแหล่งกำเนิดหลักยังขาดประสิทธิภาพ

(๕) มีพื้นที่จำกัดในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

(๖) การวางผังเมืองไม่เอื้อต่อการกระจายตัวของมลพิษทางอากาศ

๓) กรมการขนส่งทางบก

กรมควบคุมมลพิษได้มีการศึกษาเกี่ยวกับฝุ่นละออง PM ๒.๕ พบว่าแหล่งกำเนิดที่สำคัญของฝุ่นละออง PM ๒.๕ ร้อยละ ๕๐ เกิดจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ของเครื่องยนต์ดีเซล กรมการขนส่งทางบกจึงเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเข้มงวดตรวจสอบสภาพรถที่ใช้งานบนท้องถนน โดยกองตรวจการขนส่งทางบกได้จัดชุดผู้ตรวจการ จำนวน ๑๖ ชุด ออกตรวจวัดควันดำรถบรรทุกและรถโดยสารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งสำนักงานขนส่งจังหวัดทั่วประเทศได้ส่งผู้ตรวจการออกตั้งจุดตรวจวัดควันดำบนถนนสายหลักและสายรอง บริเวณสถานีขนส่งผู้โดยสาร และสถานประกอบการขนส่ง ทั้งนี้ กรมการขนส่งทางบกได้มีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ กรุงเทพมหานคร และกองบังคับการตำรวจจราจร ออกตรวจวัดควันดำรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ณ เขตการเดินรถและบริเวณที่มีค่ามลพิษสูงในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และร่วมกับสมาคมผู้ประกอบการรถขนส่งทั่วไทยตรวจวัดควันดำรถโดยสารไม่ประจำทาง ณ สถานที่ประกอบการ หรือจุดที่กำหนด กรณีค่าควันดำเกินกำหนดจะมีความผิดฐานนำรถที่มีสภาพไม่มั่นคงแข็งแรงมาใช้งาน โดยจะสั่งห้ามใช้รถ และเปรียบเทียบปรับ ๕,๐๐๐ บาท กรณีค่าควันดำอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๓๐ - ๔๕ จะมีใบเตือนให้เจ้าของรถดูแลบำรุงรักษารถไม่ให้ค่าควันดำเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หากตรวจพบบนถนนจะลงโทษตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด นอกจากนี้ กรมการขนส่งทางบกยังได้ลดจำนวนรถบรรทุกและรถโดยสารในเขตเมืองชั้นใน โดยเปิดให้บริการตรวจสอบสภาพรถ

และดำเนินการทางทะเบียนสำหรับรถบรรทุกและรถโดยสาร ตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒
 ณ สถานีขนส่งสินค้าพุทธมณฑล คลองหลวง และร่มเกล้า นอกจากนี้ ยังมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน
 และผู้ประกอบการขนส่งดูแลรักษารถไม่ให้ปล่อยควันดำ และเปิดช่องทางให้ประชาชนแจ้งเบาะแสรถควันดำ
 ผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งผลการตรวจวัดควันดำรถบรรทุกและรถโดยสารทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒
 มีรถควันดำจำนวน ๓,๕๒๐ คัน จากรถที่ตรวจจำนวน ๑๒๒,๓๗๐ คัน

๔) กรมควบคุมโรค

กรอบภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕
 ของกรมควบคุมโรค ได้แก่ การเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพ และการสอบสวนโรค โดยมีแนวทางและมาตรการ
 ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนี้

(๑) การเฝ้าระวังสถานการณ์มลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

(๒) การจัดทำระบบเฝ้าระวังและรายงานโรค

(๓) การลงพื้นที่สอบสวนโรค

(๔) การสื่อสารความเสี่ยง และให้ข้อมูลสุขภาพแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนัก
 ลดความตระหนกจากการรับข่าวสาร

(๕) การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันตนเอง ซึ่งกรมควบคุมโรคได้มีการดำเนินงานในระยะเร่งด่วน
 โดยแต่งตั้งคณะทำงานศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (Emergency Operation Center: EOC)
 กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM ๒.๕) กรมควบคุมโรค ปี ๒๕๖๒ และในระยะยาวได้มีการวิจัย
 และพัฒนาองค์ความรู้ และจัดทำคู่มือการดำเนินงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อป้องกันผลกระทบต่อ
 ต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน ปี ๒๕๖๓ รวมทั้งพัฒนาระบบเฝ้าระวังผลกระทบต่อ
 ต่อสุขภาพและพัฒนาระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูล โดยเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลสุขภาพและข้อมูลฝุ่นละออง
 ขนาดเล็ก ซึ่งดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม
 พ.ศ. ๒๕๖๒ และแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ "การแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง"

ทั้งนี้ กรมควบคุมโรคมีข้อเสนอในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง
 ขนาดเล็ก PM ๒.๕ ดังนี้

(๑) ควรเน้นมาตรการลดฝุ่นจากแหล่งกำเนิดเป็นหลัก

(๒) ควรบูรณาการข้อมูลการตรวจวัดคุณภาพอากาศกับข้อมูลสุขภาพเพื่อนำไปสู่การสื่อสาร
 ความเสี่ยงด้านสุขภาพที่ตรงประเด็นมากขึ้น

(๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันสร้างความตระหนัก และลดความตระหนกแก่ประชาชน
 เมื่อเกิดเหตุ

๕) กรมอนามัย

ภารกิจของกรมอนามัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕
 ได้แก่ การป้องกันปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ และดูแล คัดกรองสุขภาพของประชาชน ทั้งประชาชนทั่วไปและกลุ่มเสี่ยง
 ได้แก่ เด็กเล็ก หญิงตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ และคนทำงานกลางแจ้ง และสนับสนุนมาตรการทางกฎหมายในการควบคุม
 แหล่งกำเนิดภายใต้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมี ๕ มาตรการหลัก
 ดังนี้

(๑) เฝ้าระวัง แจ้งเตือนสถานการณ์ โดยติดตามและประเมินสถานการณ์ตามระดับความเสี่ยง
 รวมทั้งรายงานสถานการณ์และการปฏิบัติตนผ่านช่องทางของหน่วยงาน

(๒) เฝ้าระวังการเจ็บป่วย และสอบสวนโรค

(๓) สื่อสาร สร้างความรอบรู้ให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ (Website) กรมอนามัย รวมถึงมีการชี้แจง ให้ความรู้ในการจัดการตนเองจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในแกนนำกลุ่มเสี่ยง เช่น ศูนย์พัฒนาเด็ก โรงเรียน และชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น และสนับสนุนชุดความรู้ และหน้ากากป้องกันฝุ่นให้กับหน่วยงาน เพื่อให้ความรู้จักกับประชาชนกลุ่มเสี่ยง

(๔) ดูแลสุขภาพประชาชน โดยจัดบริการสาธารณสุขและจัดตั้งคลินิกมลพิษ

(๕) มาตรการทางกฎหมาย โดยจัดส่งและชี้แจงแนวทางการใช้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละออง แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

นอกจากนี้ ยังมีการจัดประชุมทางไกล (Video Conference) การเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพจาก PM ๒.๕ โดยปลัดกระทรวงสาธารณสุขและผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ และส่งข้อสั่งการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำคู่มือการดำเนินงาน ด้านการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน ปี ๒๕๖๓ และคู่มือในการเฝ้าระวังสุขภาพสำหรับประชาชน

๖) รองศาสตราจารย์นิธิพัฒน์ เจียรกุล หัวหน้าสาขาวิชาโรกระบบการหายใจและวัณโรค ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ คือ ฝุ่นละอองขนาดเล็กที่มีอนุภาคเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย น้อยกว่า ๒.๕ ไมครอน (ไมโครเมตร) ซึ่งจะแขวนลอยอยู่ในอากาศรวมกับไอน้ำ คาร์บอน และก๊าซต่าง ๆ แม้ว่าจะมีขนาดเล็กมาก แต่เมื่อมีการแผ่ฝุ่นละอองในอากาศรวมกันแล้วจะปรากฏพื้นผิวของฝุ่นละอองในจำนวนมหาศาล ทำให้สามารถนำพาสารต่าง ๆ ล่องลอยในบรรยากาศรอบตัวมนุษย์ได้ โดยเฉพาะสารที่เป็นพิษต่อร่างกายมนุษย์ เช่น สารหนู ตะกั่ว แคดเมียม กรดกำมะถัน เป็นต้น นอกจากนี้ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ยังสามารถทำปฏิกิริยากับสารก่อภูมิแพ้ในอากาศ กระตุ้นให้ผู้ที่ป่วยเป็นโรคภูมิแพ้เกิดอาการกำเริบขึ้นมาได้ ในทางทฤษฎีสามารถแบ่งแหล่งกำเนิดของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ได้จำนวน ๒ รูปแบบ คือ

(๑) แหล่งกำเนิดจากปฐมภูมิ เกิดจากแหล่งกำเนิดโดยตรง เช่น ฝุ่นละอองจากถนน ไอเสียจากรถยนต์ ควันไฟ การเผาไหม้ในที่โล่งแจ้ง เป็นต้น

(๒) แหล่งกำเนิดจากแหล่งทุติยภูมิ เกิดจากปฏิกิริยาต่าง ๆ ในบรรยากาศหลังจากที่ฝุ่นละอองถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดได้ระยะหนึ่ง ฝุ่นละอองประเภทนี้อาจกลายเป็นอนุภาคใหม่หรือเป็นอนุภาคเดิมที่มีองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น

เมื่อฝุ่นละอองขนาดเล็กถูกสูดดมผ่านเข้าไปในลมหายใจ จะสามารถผ่านลงไปได้ลึกจนถึงหลอดลมฝอยและถุงลมที่เป็นปลายสุดของปอด ก่อให้เกิดปฏิกิริยาระคายเคือง และเกิดการอักเสบเฉียบพลัน และเรื้อรัง จนเกิดผลร้ายต่อร่างกายของมนุษย์ กล่าวคือ

(๑) ทำให้คนที่เป็นโรกระบบการหายใจเรื้อรังเกิดอาการกำเริบ ได้แก่ โรคจมูกอักเสบ ภูมิแพ้ โรคหืด และโรคถุงลมโป่งพอง

(๒) ทำให้เด็กเจ็บป่วยด้วยโรกระบบการหายใจเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะโรคหืด

(๓) เนื่องจากเด็กมีสัดส่วนปริมาตรการหายใจต่อน้ำหนักตัวสูงกว่าผู้ใหญ่ จึงมีโอกาสได้รับมลพิษทางอากาศรวมถึงฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เพิ่มมากขึ้น เพราะการเจริญเติบโตทางกายภาพ และสมรรถภาพของปอดในเด็กจะเติบโตเต็มที่ในช่วงอายุประมาณ ๒๐ ปี ดังนั้น จึงส่งผลให้สมรรถภาพการทำงานของปอดในระยะยาวถดถอยลง จนอาจทำให้เด็กป่วยเป็นโรคถุงลมโป่งพองเหมือนกับคนที่สูบบุหรี่ได้

(๔) อาจเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งทำให้เกิดเป็นโรคมะเร็งปอด วัณโรค และปอดอักเสบเพิ่มขึ้น

(๕) เพิ่มความเสี่ยงของการเกิดโรคสมองเสื่อม โรคตาแห้ง โรคผิวหนังอักเสบ ภูมิแพ้ และผิวหนังแก่ก่อนวัย

นอกจากนี้ ฝุ่นละอองขนาดเล็กบางส่วนที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๐.๑ ไมครอน สามารถเล็ดรอดผ่านผนังถุงลมผ่านเส้นเลือดฝอยเข้าสู่กระแสโลหิตและกระจายตัวแทรกซึมไปยังอวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกายได้ ซึ่งแนวทางในการรับมือกับปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ อาจสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

(๑) ให้ความรู้กับประชาชนเพื่อให้ตระหนักถึงพิษภัยของฝุ่นละอองขนาดเล็กและมลพิษ ในอากาศ

(๒) การใช้อุปกรณ์ป้องกันตัว เช่น หน้ากากอนามัยที่สามารถป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็กได้ หรือการใช้เครื่องฟอกอากาศ หรือแผ่นกรองอากาศสำหรับใช้กับเครื่องปรับอากาศในตัวอาคาร เป็นต้น

๗) องค์การเภสัชกรรม

องค์การเภสัชกรรมเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวชภัณฑ์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือโรงพยาบาลในการกำกับและดูแลของภาครัฐ ซึ่งจะเน้นในเรื่องของเวชภัณฑ์ประเภทยาเป็นหลัก โดยองค์การเภสัชไม่ได้เป็นผู้ผลิตเวชภัณฑ์เองแต่จะเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อและจัดส่งให้กับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งหน้ากากอนามัยด้วย องค์การเภสัชกรรม จะดำเนินการจัดซื้อและจัดส่งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแจกจ่ายให้กับประชาชนที่ต้องการต่อไป ในปัจจุบันภาครัฐยังไม่มีนโยบายเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งโรงงานเพื่อผลิตหน้ากากอนามัย หรือเวชภัณฑ์อื่น ๆ เนื่องจากมีโรงงานของภาคเอกชนที่ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว

๘) รองศาสตราจารย์พานิช อินต๊ะ อาจารย์ประจำวิทยาลัยเทคโนโลยีและสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาได้มีการจัดตั้งหน่วยวิจัยสนามไฟฟ้าประยุกต์ ในงานวิศวกรรม (Research Unit of Applied Electric Field in Engineering: RUEE) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยวิจัยและพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ สำหรับการวัด การควบคุม และการป้องกันฝุ่นละออง โดยใช้หลักการของไฟฟ้าสถิต ซึ่งมีเครื่องมือวัดและวิเคราะห์ฝุ่นที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งให้บริการสอบเทียบ เครื่องวัดฝุ่น ทดสอบประสิทธิภาพแผ่นกรองอากาศ หน้ากากอนามัยและเครื่องฟอกอากาศให้กับบริษัทเอกชน เพื่อผลิตและจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการวิจัย ทดสอบ และพัฒนานวัตกรรม ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยที่เกิดจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จำนวน ๓ นวัตกรรม ดังนี้

(๑) นวัตกรรมเครื่องบำบัดฝุ่นและฆ่าเชื้อโรคในอากาศ ได้แก่ เครื่องบำบัดและฆ่าเชื้อโรค ในอากาศภายในอาคารโดยใช้เทคนิคไฟฟ้าสถิต ซึ่งมีข้อดี คือ มีประสิทธิภาพในการบำบัดฝุ่นและฆ่าเชื้อโรค สูงถึงร้อยละ ๙๙ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแผ่นกรองที่เป็นขยะใช้แล้วหรือเสื่อมสภาพ และมีค่าใช้จ่าย ในการบำรุงรักษาต่ำ แต่มีข้อเสีย คือ มีราคาค่อนข้างสูงและมีการปล่อยก๊าซโอโซน (O₃) ที่อาจเป็นอันตราย ต่อมนุษย์เมื่อสูดดมเข้าไป แต่สามารถลดการปลดปล่อยก๊าซโอโซนตามมาตรฐานอุตสาหกรรมเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายได้

(๒) นวัตกรรมหน้ากากอนามัย มีการวิจัย พัฒนา และออกแบบหน้ากากอนามัยให้เหมาะสม กับรูปหน้าของเอเชีย โดยมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับหน้ากากอนามัยแบบ N๙๕ นอกจากนี้ยังวิจัย และพัฒนาหน้ากากอนามัยจากวัสดุธรรมชาติหรือเส้นใยธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งจากการทดสอบ ร่วมกับกรมอนามัย พบว่าเส้นใยธรรมชาติที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่นสามารถกรองฝุ่นละอองขนาดเล็ก ๐.๓ ไมครอน ได้ถึงร้อยละ ๕๐ - ๙๐ ขึ้นอยู่กับความละเอียดของเส้นใยและการทอ นอกจากนี้ยังได้มีการทดสอบหน้ากากอนามัยแบบต่าง ๆ รวมทั้งการใช้แผ่นกรองในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ใช้แผ่นกระดาษชำระ

ร่วมกับหน้ากากอนามัย เป็นต้น เพื่อทดสอบประสิทธิภาพในการกรองฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ซึ่งผลการทดสอบจะได้มีการรวบรวมและเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบต่อไป

(ก) การวิจัยและจัดสร้างห้องต้นแบบปลอดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ซึ่งในปัจจุบันได้ดำเนินการวิจัยและจัดสร้างห้องต้นแบบปลอดฝุ่นให้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาทุกวิทยาเขต โดยใช้วิธีการติดตั้งเครื่องที่มีระบบเติมอากาศหรือเครื่องฟอกอากาศไว้ภายในห้อง รวมทั้งการจัดสร้างห้องปลอดฝุ่นอัจฉริยะ (Smart Room) ที่สามารถควบคุมได้ด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

๙) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัสกร แซ่มประเสริฐ อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปัญหามลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเรื่องของภัยที่เกิดขึ้นจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันตนเองจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก เช่น มีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการใช้หน้ากากอนามัย การแจกหน้ากากอนามัยให้แก่นักศึกษาโดยกำหนดให้ต้องใส่หน้ากากอนามัย เมื่อต้องดำเนินกิจกรรมในที่โล่งแจ้ง หรือภายในห้องหรืออาคารที่ฝุ่นละอองสามารถเข้าไปได้โดยง่าย เป็นต้น ต่อมาได้มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของการจัดสร้างพื้นที่ปลอดภัยจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ (Safety Zone) ให้กับกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงหรือความอ่อนไหว เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยที่เป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบสัมผัสกับอากาศที่มีมลพิษโดยตรง โดยให้ความสำคัญในเรื่องของการลดปริมาณฝุ่นและควันภายในพื้นที่ปลอดภัยในช่วงภาวะวิกฤติให้มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งในการจัดสร้างห้องหรือพื้นที่ปลอดฝุ่น สามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

(๑) พื้นที่กลุ่มสีเขียว เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการและควบคุมได้ เช่น ห้องนอน ห้องทำงาน ห้องประชุม เป็นต้น

(๒) พื้นที่กลุ่มสีเหลือง เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการได้ แต่ควบคุมไม่ได้ เช่น ห้องน้ำ โถงบันไดทางขึ้นลงอาคาร พื้นที่ทางเข้าอาคาร เป็นต้น

(๓) พื้นที่กลุ่มสีแดง เป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถจัดการได้และควบคุมไม่ได้ เช่น โรงอาหาร โรงจอดรถ เป็นต้น

ในการจัดสร้างพื้นที่ปลอดฝุ่นหรือห้องปลอดฝุ่น (Safety Zone) ประกอบไปด้วย ๓ ส่วนที่สำคัญ กล่าวคือ

(๑) การกันฝุ่นข้างนอก ไม่ให้เข้ามาภายในห้องปลอดฝุ่น

(๒) การใช้เครื่องกรองฝุ่น เพื่อทำให้อากาศภายในห้องสะอาดขึ้น

(๓) การสร้างแรงดันเพื่อดันฝุ่นออกไปจากห้อง โดยสร้างแรงดันภายในห้องให้สูงกว่าภายนอก

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ร่วมมือกับท้องถิ่นหรือชุมชนในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สู้อยู่ฝุ่นควัน เพื่อให้ความรู้แก่ท้องถิ่นหรือชุมชน ได้แก่

(๑) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน ๒๐๕ แห่ง

(๒) ศูนย์การเรียนรู้สู้อยู่ฝุ่นควัน (โรงเรียนและศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ) จำนวน ๑๐๓ แห่ง

(๓) ภาคเอกชน (ศูนย์เด็กเล็กและบ้านพักคนชรา) จำนวน ๓๐ แห่ง

๑๐) นายไพฑูรย์ สิงคเสลิต นักวิชาการอิสระ

ปัญหาโลกร้อนและสภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งปัญหามลพิษที่เกิดจากยานพาหนะเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่เกิดมลพิษทางอากาศ สาธารณรัฐเกาหลี เป็นประเทศหนึ่งที่ได้มีการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องของการลดมลพิษทางอากาศจากแหล่งต้นกำเนิดมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะแหล่งกำเนิดมลพิษที่เกิดจากยานพาหนะประเภทรถยนต์ ซึ่งสาธารณรัฐเกาหลีได้ออกกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดทำโครงการลดมลพิษจากยานพาหนะประเภทรถยนต์ดีเซล ตั้งแต่ปี ๒๐๐๕ - ๒๐๑๔ โดยได้ทำการพัฒนาและทดลองเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการแผ่คลื่นพลังงานของรังสีอินฟราเรดย่านไกล (Far Infrared Radiation) กับน้ำมันเชื้อเพลิงและก๊าซ เพื่อปรับเปลี่ยนคุณสมบัติทางเคมีและโครงสร้างของน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งทำให้น้ำมันเชื้อเพลิงลดความหนืด ลดแรงตึงผิว และมีเส้นผ่าศูนย์กลางละอองน้ำมันที่เล็กลงโดยใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า Eco-Plasma ติดตั้งเข้าไปในระบบน้ำมันเชื้อเพลิงของรถยนต์ เพื่อช่วยให้เครื่องยนต์มีการเผาไหม้ที่ดีขึ้น ทำให้ลดปริมาณการปล่อยก๊าซที่เป็นมลพิษหรือควันที่เกิดจากเครื่องยนต์ให้น้อยลงสามารถใช้ได้ทั้งในเครื่องยนต์เชื้อเพลิงแบบดีเซลและเบนซิน

๑๑) กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องปัญหาสุขภาพที่เกิดจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ซึ่งฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการก่อให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด ทำให้ผู้ป่วยที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มโรคเรื้อรังประสบกับภาวะอันตรายได้ เนื่องจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จะแทรกเข้าไปในระบบทางเดินหายใจและหลอดเลือด ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขแบ่งระดับค่าการเฝ้าระวังฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ตามประกาศกรมอนามัย เรื่อง ค่าเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กในบรรยากาศ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ ไว้ ดังนี้

ค่าระดับฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง (ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร)	สี	ความหมาย
๐ - ๒๕	ฟ้า	ดีมาก
๒๖ - ๓๗	เขียว	ดี
๓๘ - ๕๐	เหลือง	ปานกลาง
๕๑ - ๙๐	ส้ม	เริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ
๙๑ ขึ้นไป	แดง	มีผลกระทบต่อสุขภาพ

กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำพัฒนาชุดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยได้จัดทำเป็นคลิปวิดีโอให้ความรู้ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อป้ายโฆษณา (Billboard) โทรทัศน์ วิทยุชุมชน หรือเสียงตามสาย รวมทั้งภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) เพื่อประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน รวมถึงคำแนะนำต่าง ๆ ในการปฏิบัติตนสำหรับบุคคลในกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนทำงานกลางแจ้ง เป็นต้น การใช้หน้ากากอนามัย การออกกำลังกาย ตลอดจนการสื่อสาร การสร้างความรอบรู้ให้แก่ประชาชนผ่านกลุ่มผู้นำต่าง ๆ ได้แก่ ๑) การชี้แจงให้ความรู้ในการจัดการตนเองจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

ในแกนนำกลุ่มเสี่ยง เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ๒) การให้แกนนำกลุ่มเสี่ยง ลงพื้นที่ เคาะประตูบ้าน ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และดูแลสุขภาพในเบื้องต้น สำหรับแนวทางการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ กระทรวงสาธารณสุขจะดำเนินการแจ้งเตือนภัยผ่านช่องทางการสื่อสารออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เพจ “คนรักอนามัย ใส่ใจอากาศ PM ๒.๕” เป็นต้น โดยจะมีความถี่ในการแจ้งเตือนภัย ดังนี้

ค่าระดับ PM ๒.๕ เฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง	สี	การแจ้งเตือนภัย
๐ - ๒๕	ฟ้า	เฝ้าระวังติดตามสถานการณ์
๒๖ - ๓๗	เขียว	เตือนภัย ๑ ครั้งต่อวัน
๓๘ - ๕๐	เหลือง	เตือนภัย ๒ ครั้งต่อวัน (ตัวอย่าง เช่น ๐๖.๐๐ นาฬิกา / ๑๘.๐๐ นาฬิกา เป็นต้น)
๕๑ - ๙๐	ส้ม	เตือนภัย ๓ ครั้งต่อวัน (ตัวอย่าง เช่น ๐๖.๐๐ นาฬิกา / ๑๒.๐๐ นาฬิกา / ๑๘.๐๐ นาฬิกา เป็นต้น)
๙๑ ขึ้นไป	แดง	เตือนภัย ๔ ครั้งต่อวัน (ตัวอย่าง เช่น ๐๖.๐๐ นาฬิกา / ๐๙.๐๐ นาฬิกา / ๑๒.๐๐ นาฬิกา / ๑๘.๐๐ นาฬิกา เป็นต้น)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะประกอบด้วยกฎหมาย ๒ ฉบับ ได้แก่ ๑) การประกาศเขตควบคุมมลพิษ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และ ๒) การประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งในทางปฏิบัติการออกประกาศเขตควบคุมมลพิษจะดำเนินการได้ยากกว่า เนื่องจากเป็นอำนาจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในการออกประกาศ และจะต้องมีเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจวัดค่ามลพิษ รวมถึงมีขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ แต่การประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญจะเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการออกประกาศฉบับดังกล่าว หากมีเหตุรำคาญเกิดขึ้นตามกฎหมาย ซึ่งตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญ พ.ศ. ๒๕๖๑ หากพบว่าในพื้นที่ที่ปรากฏเหตุรำคาญเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนจนก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนจำนวนมากและครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถที่จะออกประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญได้ เมื่อเข้าลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีสถานประกอบกิจการใด ๆ หรือการกระทำใด ๆ ที่เป็นแหล่งกำเนิดของเหตุรำคาญนั้นมากกว่า ๑ แหล่งขึ้นไป ซึ่งเป็นการขัดขวางสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน ผู้อำนวยการท้องถิ่นในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถออกประกาศกำหนดพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญได้ โดยการประกาศกำหนดพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญที่เกิดจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จะพิจารณาเหตุในการออกประกาศจากเหตุดังต่อไปนี้ ๑) ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในพื้นที่มีระดับค่าตั้งแต่ ๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขึ้นไป ๒) แหล่งกำเนิดมลพิษต้องมีความชัดเจน และ ๓) ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ซึ่งภายในเขตชุมชนเมืองแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่สำคัญ ได้แก่ รถยนต์

ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซล พื้นที่ก่อสร้าง และโรงงานอุตสาหกรรม เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจในการสั่งระงับเหตุรำคาญเหล่านั้นได้ เช่น การห้ามไม่ให้รถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลเข้ามาภายในเขตชุมชนเมืองในบางช่วงเวลา ห้ามการก่อสร้างในบางพื้นที่ เป็นต้น แต่การสั่งระงับเหตุรำคาญดังกล่าวมีขอบเขตในการระงับที่จำกัด และอาจจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่และอำนาจโดยตรงในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอีกด้วย

๑๒) กรมประชาสัมพันธ์

กรมประชาสัมพันธ์มีกรอบภารกิจหน้าที่ตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” ใน ๓ มาตรการ ได้แก่ มาตรการที่ ๑ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในเชิงพื้นที่ มาตรการที่ ๒ การป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) และมาตรการที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมลพิษ โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนในพื้นที่เสี่ยง และกลุ่มเป้าหมายรอง คือ กลุ่มประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการทำประชาสัมพันธ์ทั้งในช่วงก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย โดยจะทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหลักของกรมประชาสัมพันธ์ เช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นต้น และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งในการประชาสัมพันธ์จะต้องผ่านกระบวนการบริหารประเด็นการประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ๑) โฆษกกระทรวง ๒๐ กระทรวง และ ๒) คณะทำงานปฏิบัติการข่าวสาร (IO) ๖ ด้าน เพื่อรายงานผลการดำเนินงานเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ กรมประชาสัมพันธ์ยังร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแอปพลิเคชัน (Application) บนมือถือ (Smartphone) เช่น Air CMI ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้สำหรับตรวจวัดคุณภาพอากาศในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น และในอนาคตจะได้พัฒนาแอปพลิเคชันดังกล่าวให้ครอบคลุมทั่วประเทศต่อไป

๑๓) กรมอุตุนิยมวิทยา

กรมอุตุนิยมวิทยามีภารกิจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านอุตุนิยมวิทยา โดยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจ เฝ้าระวัง ติดตาม รายงานสภาวะอากาศ อากาศเพื่อการบินและปรากฏการณ์ธรรมชาติ รวมทั้งให้ความรู้และบริการด้านอุตุนิยมวิทยาด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ และทันเหตุการณ์ เพื่อประโยชน์สูงสุดในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นการป้องกันการเกิดภัยพิบัติ และความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เอกชน และหน่วยงานของรัฐ จากภัยธรรมชาติ เป็นไปตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งในส่วนของพยากรณ์คุณภาพอากาศนั้น กรมอุตุนิยมวิทยาไม่ได้มีหน้าที่โดยตรง แต่กรมอุตุนิยมวิทยาก็มีหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนข้อมูลการพยากรณ์อากาศอย่างต่อเนื่องให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาที่มีผลกระทบต่อฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ คือ ความกดอากาศสูง (High Pressure) มักเป็นปัจจัยของปรากฏการณ์อุณหภูมิผกผันกลับในชั้นบรรยากาศ (Temperature Inversion) ที่ระดับใกล้ผิวพื้นดิน เป็นเหตุให้การลอยตัวของอากาศไม่ดี และเมื่อความกดอากาศมีกำลังอ่อนลงจะทำให้ลมมีกำลังอ่อนหรือสงบลง เป็นอุปสรรคของการแพร่กระจายของฝุ่นละออง โดยเฉพาะเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ฝุ่นควัน และไอเสียจากยานพาหนะต่าง ๆ จะเกิดการสะสมขึ้น และถ้าระดับอุณหภูมิผกผันกลับลดระดับลง จะทำให้ความเข้มข้นของฝุ่นละอองในชั้นบรรยากาศเพิ่มมากขึ้น ปัจจัยหลักทางอุตุนิยมวิทยาที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ได้แก่

(๑) ลมสงบหรือลมอ่อน มักเกิดจากชั้นบรรยากาศใกล้ผิวพื้นดินเกิดการผกผันกลับของอุณหภูมิ (Inversion)

(๒) ไม่มีฝนตกในพื้นที่

ส่วนปัจจัยหลักทางอุตุนิยมวิทยาที่มีผลต่อการลดลงของฝุ่นละออง PM ๒.๕ ได้แก่

(๑) มีลมแรงมากกว่า ๔ knot หรือประมาณ ๒ เมตรต่อวินาที สำหรับในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร หรือในพื้นที่เมืองใหญ่ จะทำให้การลอยตัวของฝุ่นละอองทำได้ดีขึ้น

(๒) มีฝนตกครอบคลุมพื้นที่ส่วนมาก (มากกว่า ๑๐ มิลลิเมตรขึ้นไป)

แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่สำคัญ ได้แก่ การลดการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิด การใช้ระบบชะล้าง หรือการทำให้เจือจาง ซึ่งกรมอุตุนิยมวิทยา ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนข้อมูลอุตุนิยมวิทยากรณีฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยแบ่งออกเป็น ส่วนปฏิบัติการเฝ้าระวัง และติดตาม ส่วนวิเคราะห์พยากรณ์ ส่วนประชาสัมพันธ์และส่วนสนับสนุน หากสถานการณ์ค่าฝุ่นละอองอยู่ในระดับ ๑ (ฝุ่นละอองมีค่าน้อยกว่า ๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) หรือระดับ ๒ (ฝุ่นละอองมีค่าระหว่าง ๕๑ - ๗๕ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) จะมีรองอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยาผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้บัญชาการ หากสถานการณ์อยู่ในระดับ ๓ (ฝุ่นละอองมีค่าระหว่าง ๗๖ - ๑๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) หรือระดับ ๔ (ฝุ่นละอองมีค่ามากกว่า ๑๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขึ้นไป) จะมีอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยาเป็นผู้บัญชาการ สำหรับแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลการพยากรณ์อากาศ กรมอุตุนิยมวิทยาจะสนับสนุนการเฝ้าระวังฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เมื่อปริมาณฝุ่นละอองขนาด PM ๒.๕ มีค่ามากกว่า ๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (ค่าเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง ต่อเนื่องเป็นส่วนใหญ่) ผู้บัญชาการสถานการณ์มีอำนาจในการสั่งเพิ่มการตรวจสอบประกอบอุตุนิยมวิทยาในทุก ๆ ชั่วโมงหรือมากกว่านั้นได้ เพื่อให้คณะทำงานทำการวิเคราะห์สภาพอากาศที่จะส่งผลกระทบต่อปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ พร้อมทั้งคาดการณ์สภาพอากาศอย่างต่อเนื่องทุกวัน จนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลายลง และให้คณะทำงานจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพอินโฟกราฟิก (Infographics) หรือคลิปวิดีโอ เป็นต้น ขึ้นเว็บไซต์กรมอุตุนิยมวิทยาเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ พร้อมจัดส่งข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการพยากรณ์สภาพอากาศที่กรมอุตุนิยมวิทยากำลังดำเนินการ ได้แก่ ๑) การขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อติดตั้งเครื่องตรวจอากาศวัดสภาพอากาศให้มีความถี่เพิ่มขึ้นเพื่อให้การพยากรณ์มีความถูกต้องแม่นยำ ๒) การพัฒนาแบบจำลองบรรยากาศเพื่อการสนับสนุนข้อมูลเพื่อการคาดการณ์ฝุ่นละอองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ ๓) การขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มสถานีตรวจวัดอากาศชั้นบน AWS TOWER (CLIMATE TOWER) WIND PROFILER

๑๔) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และภารกิจเกี่ยวกับการสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพของประชาชนร่วมกับหน่วยงานหรือภาคเอกชนหรือภาคีต่าง ๆ สำหรับในเรื่องปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามลพิษขนาดเล็ก PM ๒.๕ ใน ๒ ภารกิจ ดังนี้

(๑) ภารกิจหลัก พื้นที่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างป่าชุมชน โดยสำนักงานจะให้ทุนภาคีในเครือข่ายทำโครงการเกี่ยวกับป่าชุมชน จำนวน ๑ โครงการ เนื่องจากในปี ๒๕๖๑ จังหวัดในเขตภาคเหนือเหนือประสบปัญหาไฟป่าและหมอกควันไม่น้อยกว่า ๕๕ ล้านไร่ เฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ประสบปัญหาค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เกินค่ามาตรฐานถึง ๑๑๒ วัน ที่ผ่านมามีจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการสร้างโมเดล (Model) การเรียนรู้ระหว่างกลุ่มมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือร่วมกับกลไกภาคประชาชน ซึ่งได้รับการตอบรับจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนเป็นอย่างดี

(๒) ภารกิจรอง พื้นที่ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่อยู่ติดกับทะเลมีกระแสลมพัดผ่านค่อนข้างมาก ประกอบกับมีโรงงานอุตสาหกรรมประมาณ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ โรงงาน เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ชยะ และอื่น ๆ ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

๑๕) กรมควบคุมมลพิษ

ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศ จำนวน ๒ สถานี คือ บริเวณอำเภอเมือง และอำเภอแม่สาย โดยมีแนวทางการดำเนินงานและปฏิบัติการในการรับมือสถานการณ์หมอกควันภาคเหนือ (Standard Operating Procedure: SOP for Northern Haze Response) ๖ ระดับ คือ ระดับที่ ๑ (ปริมาณ PM ๒.๕ = ๐ - ๓๗ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ติดตามสถานการณ์จากรายงานสถานการณ์และคุณภาพอากาศประเทศไทย

ระดับที่ ๒ (ปริมาณ PM ๒.๕ = ๓๘ - ๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ติดตามเฝ้าระวังและตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตามภารกิจ

ระดับที่ ๓ (ปริมาณ PM ๒.๕ = ๕๑ - ๗๕ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ดำเนินมาตรการเพื่อลดและควบคุมการเผาอย่างเร่งด่วน และรณรงค์ให้ประชาชนงดเผา รวมทั้งสื่อสารข้อมูลให้ประชาชนรับทราบอย่างถูกต้อง

ระดับที่ ๔ (ปริมาณ PM ๒.๕ = ๗๖ - ๙๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อำนาจสั่งการตามกฎหมายที่มีอยู่ และระดมสรรพกำลังเพื่อดำเนินมาตรการอย่างเข้มงวด รวมทั้งขอความร่วมมือประชาชนงดเผา และเร่งสื่อสารให้ประชาชนทราบสถานการณ์และการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง

ระดับที่ ๕ (ปริมาณ PM ๒.๕ = ๙๑ - ๑๙๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ดำเนินการไม่ให้มีการเผาเด็ดขาด ควบคุมกับมาตรการลดผลกระทบจากหมอกควัน และเร่งสื่อสารให้ประชาชนทราบสถานการณ์และการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง

ระดับที่ ๖ (ปริมาณ PM ๒.๕ มากกว่า ๑๙๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อกลั่นกรองแนวทาง และยกระดับมาตรการลดผลกระทบต่อสุขภาพจากปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษได้มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาหมอกควันของจังหวัดเชียงราย ดังนี้

(๑) การบริหารจัดการเชื้อเพลิง ควรมีการเฝ้าระวังและควบคุมการเผา โดยจัดระเบียบและเหลือมเวลาการเผา รวมทั้งจัดการเชื้อเพลิงตามหลักวิชาการ ตลอดจนศึกษาและส่งเสริมการวิจัยเกษตรปลอดการเผา และส่งเสริมการนำเศษวัสดุจากการเกษตรมาใช้ประโยชน์เพื่อลดการเผา

(๒) การลักลอบจุดไฟเผาป่า ควรส่งเสริมกลไกเชิงบวก โดยสร้างและขยายเครือข่ายหมู่บ้านปลอดการเผาและหมู่บ้านเครือข่ายป้องกันไฟ

(๓) หมอกควันข้ามแดน ควรมีมาตรการหรือกำหนดบทลงโทษในกรณีที่เกิดเหตุไม่แก้ไขปัญหา และประสานกับประเทศเพื่อนบ้านโดยดำเนินงานผ่านกลไกคณะกรรมการชายแดน

๑๖) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จังหวัดเชียงราย ปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓ แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ ระยะเตรียมความพร้อม (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) คือ การประกาศห้ามเผาทุกชนิดโดยเด็ดขาด และจัดทำแผนปฏิบัติการโดยตั้งคณะทำงานติดตามสถานการณ์ จัดเตรียมบุคลากร อุปกรณ์ และเครือข่ายการสื่อสาร รวมทั้งจัดทำแนวกันไฟ ตลอดจนประชาสัมพันธ์สถานการณ์

ระยะที่ ๒ ระยะเผชิญเหตุ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๓) คือ การประกาศห้ามเผาทุกชนิดและบังคับใช้กฎหมายห้ามเผาเด็ดขาด โดยมีการบัญชาการเหตุการณ์และรับแจ้งเหตุเพื่อเฝ้าระวังการเผาและลดปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

ระยะที่ ๓ ระยะฟื้นฟู (พฤษภาคม - กันยายน ๒๕๖๓) คือ ดำเนินการถอดบทเรียน รวมทั้งฟื้นฟูป่าและส่งเสริมเครือข่ายเกษตรปลอดการเผา ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีข้อเสนอแนะในการดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ดังนี้

(๑) สร้างความร่วมมือในการควบคุมไฟป่าและหมอกควัน โดยสนับสนุนให้ประชาชนวางแผนการใช้ประโยชน์จากป่าให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งเป็นผู้ดูแลและควบคุมมิให้เกิดไฟป่า ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐต้องให้การสนับสนุนองค์ความรู้ในการควบคุมไฟและการดับไฟอย่างต่อเนื่อง

(๒) ส่งเสริมแนวความคิดการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในระดับชุมชน เพื่อสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของพื้นที่ โดยไม่ต้องรอรับการจัดสรรจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

(๓) การประสานและขอความร่วมมือการแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดนผ่านหน่วยประสานงานชายแดนประจำพื้นที่ เพื่อลดปัญหาหมอกควันข้ามแดน

๑๗) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

แนวทางปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหาหมอกควันและมลพิษข้ามแดน” มีจำนวน ๓ มาตรการ คือ

(๑) มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (การแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วนและในช่วงวิกฤต) โดยติดตาม เฝ้าระวัง สร้างการรับรู้ และดำเนินการตามแผนเผชิญเหตุ รวมทั้งเพิ่มความเข้มงวดในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนรณรงค์และประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะประชาชนกลุ่มเสี่ยง นอกจากนี้ ยังมีกำหนดพื้นที่ปลอดฝุ่นหรือห้องปลอดฝุ่น (Safety Zone) และจัดตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(๒) มาตรการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่แหล่งกำเนิด โดยเข้มงวดการตรวจจับรถควันดำ และบริหารจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยวิธีการกำจัดที่เหมาะสมปราศจากการเผา

(๓) มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษ โดยเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพอากาศในพื้นที่ เพื่อแจ้งให้ประชาชนทราบ ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดการเผา

ทั้งนี้ ปัญหาอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศในจังหวัดเชียงราย มีดังนี้

(๑) ลักษณะภูมิประเทศที่สูงชัน บางพื้นที่เป็นหุบเขาลึก ก่อให้เกิดเชื้อเพลิงสะสมจำนวนมาก

(๒) งบประมาณในการสนับสนุนปฏิบัติการไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับภารกิจ

(๓) เจ้าหน้าที่หรือชุดปฏิบัติการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดับไฟป่ามีจำนวนไม่เพียงพอ

(๔) การส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรของเกษตรกรเป็นเกษตรปลอดการเผา ยังไม่เป็นที่ยอมรับ

๑๘) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ มีภารกิจหลักด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และผู้ประกอบการกิจการโทรคมนาคม อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติมีความยินดีอย่างยิ่งที่จะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับมาตรการในการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยสามารถประสานกับเครือข่ายผู้ประกอบการโทรคมนาคมในการส่งข้อความสั้น (Short Message Service: SMS) เพื่อแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และแนะนำวิธีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ รวมทั้งสามารถประสานกับสมาคมวิทยุสมัครเล่นแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีเครือข่ายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือและความช่วยเหลือในด้านการติดต่อสื่อสารกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติยังได้จัดทำ Line Official Account ซึ่งสามารถใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารและแจ้งเตือนภัยให้แก่ประชาชน โดยปัจจุบันมีสมาชิกจำนวนประมาณ ๕,๙๐๐,๐๐๐ คน

๓.๒ การเสนอแนวทางและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

ข้อสังเกตของคณะกรรมการต่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม และแสดงความคิดเห็น

๑) ภาครัฐควรกำหนดให้มีหน่วยงานหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ทั้งในภาคนโยบาย (การกำหนดแผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว) และภาคปฏิบัติ

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำมันรั่วไหลลงทะเลมาปรับใช้เป็นแนวทางหรือแผนการดำเนินการในการแก้ไขปัญหฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๓) สถานที่พักพิงชั่วคราวที่จัดเตรียมขึ้นตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดควรเป็นสถานที่ที่ผู้ประสบภัยสามารถเข้าพักได้ในทันที โดยจะต้องมีความสะดวก สะอาด และปลอดภัย รวมทั้งมีอุปกรณ์ป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่มีประสิทธิภาพ

๔) ภาครัฐควรมีหน่วยงานหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ทั้งในด้านการควบคุม ติดตาม ตรวจสอบ การแจ้งเตือน และการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะผู้บัญชาการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในฐานะผู้บัญชาการกรุงเทพมหานคร ในลักษณะของผู้บัญชาการ (Single Command) เพียงอย่างเดียว เมื่อไม่มีหน่วยงานหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เพราะมีหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงการขาดสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ขาดการตรวจสอบและติดตาม ตลอดจนขาดการอนุวัติการกฎหมายให้เป็นไปตามอนุสัญญาหรือพิธีสาร ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่มีกฎหมายหรือหน่วยงานหลักที่ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น ภาครัฐอาจดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ๒ แนวทาง คือ

(๑) การออกกฎหมายอากาศสะอาด (Clean Air Act)

(๒) ให้นำหน้าที่และอำนาจแก่คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือจัดตั้งสำนักงานปกป้องสภาพอากาศแห่งชาติ (National Air Protection Agency: NAPA) เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการกำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดำเนินป้องกันและการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ รวมทั้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพ

๕) ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลสุขภาพประชาชนผู้ประกอบอาชีพกลางแจ้งจากสถานการณ์ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เช่น มอเตอร์ไซค์รับจ้าง ตำรวจจราจร และคนงานก่อสร้าง เป็นต้น

๖) กรมอนามัยควรใช้ดัชนีสุขภาพอันเนื่องมาจากคุณภาพอากาศ (Air Quality Health Index: AQHI) เพื่อแจ้งเตือนคุณภาพอากาศต่อประชาชน และควรกำหนดวิธีปฏิบัติตนในสถานการณ์ฝุ่นละออง ขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงแนวทางการป้องกันตนเองจากสถานการณ์ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๗) กรมอนามัยควรกำหนดมาตรฐานของเครื่องฟอกอากาศและห้องปลอดเชื้อ (Clean room)

๘) ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจ ในการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับโรงงานจำพวกที่ ๑ และจำพวกที่ ๒ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น จะมีแนวทางอย่างไรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการโรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกพิษ ด้านฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ สำหรับประชาชนกลุ่มเสี่ยงโดยเฉพาะ

๑๐) ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กระจายอำนาจ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจดำเนินการ โดยให้อำนาจแก่สภาท้องถิ่นสามารถออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อควบคุมดูแลกิจกรรมและกิจการต่าง ๆ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน ตามข้อบัญญัติท้องถิ่นด้วย

๑๑) การจัดประชุมทางไกล (Video Conference) การเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพจาก PM ๒.๕ แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมสังเกตการณ์เพื่อนำข้อสั่งการ จากกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว

๑๒) ควรกำหนดให้โรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจอยู่ในโรคหรือกลุ่มอาการตามที่กรมควบคุมโรค กำหนดแนวทางการสอบสวนเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมลพิษอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ไว้จำนวน ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) เสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ ๒) ผู้ป่วยโรคหอบหืด (Asthma) โรคปอด อุดกั้นเรื้อรัง (Chronic Obstructive Pulmonary Disease: COPD) และโรคหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน (Acute Coronary Disease: ACD) และ ๓) ผู้ป่วยกลุ่มอาการ Allergy attack

๑๓) ควรกำหนดให้การตรวจสภาพรถจากสถานตรวจสภาพรถเอกชน (ตรอ.) มีการตรวจวัดควันดำ อย่างเข้มงวด

๑๔) ควรกำหนดให้โรงงานติดตั้งเครื่องตรวจวัดฝุ่นละออง PM ๒.๕ รวมทั้งมีมาตรการ ในการแก้ไขปัญหาหากโรงงานมีค่าฝุ่นละอองเกินเกณฑ์มาตรฐาน

๑๕) ควรส่งเสริมอาชีพในชุมชน โดยให้ชุมชนเป็นผู้ผลิตหน้ากากอนามัยในราคาที่ประชาชน สามารถเข้าถึงได้

๑๖) กรมการขนส่งทางบกควรมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชน เพื่อลดปัญหา ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่เกิดจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ของเครื่องยนต์ดีเซล เช่น การตั้งจุดบริการ ตรวจสภาพรถ เป็นต้น

๑๗) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง PM ๒.๕ ควรดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๑๘) หน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันตนเอง เช่น หน้ากากอนามัย เครื่องกรองฝุ่น เป็นต้น ในราคาที่ไม่แพง

๑๙) หน่วยงานภาครัฐหรือมหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หน้ากากอนามัยและผลการทดสอบหน้ากากอนามัยแบบอนามัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

๒๐) ภาครัฐควรมอบอำนาจ สนับสนุนงบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่องของสถานีตรวจวัดสภาพอากาศ รวมทั้งการแจ้งเตือนภัยให้แก่ประชาชนได้

๒๑) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายหรือแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องของการกำหนดระดับค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดตลอดจนมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เช่น หากค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ มีระดับเกินค่ามาตรฐานหรืออยู่ในภาวะวิกฤต ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสั่งปิดโรงเรียน หรือสั่งปิดสถานที่ก่อสร้าง หรือสั่งห้ามไม่ให้รถบรรทุกเข้ามาในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อลดปริมาณกิจกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิดในการก่อมลพิษทางอากาศ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาหรือคำนึงถึงความเหมาะสมของการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ประกอบด้วย เช่น ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร การสั่งปิดโรงเรียนหรือสถานที่ก่อสร้างอาจช่วยลดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ได้ แต่ในพื้นที่ต่างจังหวัดซึ่งมีปัจจัยในการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จากการเผาไหม้ในที่โล่งแจ้ง ไฟป่า หรือแหล่งกำเนิดอื่น การให้ประชาชนเข้ามาพักอาศัยอยู่ในห้องปลอดฝุ่นหรือพื้นที่ปลอดฝุ่น (Safety Zone) อาจจะเหมาะสมมากกว่า เป็นต้น

๒๒) ในการออกประกาศกำหนดพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญที่เกิดจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแนวทางหรือข้อปฏิบัติหรือการสั่งการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่

๒๓) กรมอุตุนิยมวิทยาเป็นหน่วยงานของรัฐที่ยังไม่มีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรโดยตรง ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว

๒๔) การบังคับใช้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ อาจจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์มากนัก เนื่องจากขอบเขตอำนาจของกฎหมายดังกล่าวมีค่อนข้างจำกัด หากบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม อาจได้ผลที่เป็นรูปธรรมมากกว่า โดยเฉพาะการประกาศเขตควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

๒๕) คณะทำงานปฏิบัติการข่าวสาร (IO) ๖ ด้าน ในส่วนของคณะทำงานปฏิบัติการข่าวสารด้านเศรษฐกิจ ไม่มีโฆษกกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในคณะทำงานด้วย

๒๖) กรมประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเพิ่มข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์คุณภาพอากาศและการปฏิบัติตนเมื่อต้องรับมือกับปัญหามลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เช่น การแจ้งข่าวสั้นเกี่ยวกับคุณภาพอากาศ วิธีการสวมใส่หน้ากากอนามัยที่ถูกต้อง เป็นต้น รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ข่าวสารโดยใช้สื่อต่าง ๆ ให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชนหรือเสียงตามสาย เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลอย่างเท่าเทียมกัน

๒๗) การไม่ยกเลิกประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญ ก่อให้เกิดปัญหาการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๒๘) ควรมีการบูรณาการการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันเกี่ยวกับการชิงเผาในพื้นที่ ๙ จังหวัดภาคเหนืออย่างเป็นระบบ

๒๙) ควรกำหนดแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการเผาไร้อ้อย ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๓๐) กรมควบคุมมลพิษควรมีข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพ ตามลักษณะพื้นที่ของแต่ละจังหวัด

๓๑) กรมควบคุมมลพิษควรมีการชี้แจงให้ชัดเจนว่าอุปกรณ์ตรวจวัดปริมาณฝุ่นประเภทใด ที่มีค่าเป็นมาตรฐาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเป็นเอกภาพของข้อมูล

๓๒) กลไกการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM) มีประโยชน์ต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง ขนาดเล็ก PM ๒.๕ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกดังกล่าว

๓๓) ควรมีมาตรการสนับสนุนทางเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการมาตรการกำหนด เขตควบคุมห้ามเผาเพื่อลดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๓๔) การแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ควรดำเนินการในระยะยาว เนื่องจากข้อจำกัด ด้านอำนาจหน้าที่และงบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓๕) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสื่อสารความเสี่ยงเรื่องการชิงเผาในช่วงวิกฤตให้ประชาชนรับรู้ และเข้าใจ

๓๖) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นช่องทางการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าถึงประชาชน ได้ทุกกลุ่ม

๓๗) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติ ควรกำหนดมาตรการในการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หากค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ มีปริมาณเกิน ๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ในช่วงระหว่าง ๒ - ๓ วัน จะต้องดำเนินการส่งข้อความข้อความสั้น (Short Message Service: SMS) เพื่อแจ้งเตือนภัย ให้ประชาชนมีวิธีการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง เช่น จัดหาหน้ากากอนามัย และงดกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นต้น

๓๘) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ประกอบด้วยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติภาค และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเขต ที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์และแจ้งเตือนภัยได้

๓๙) สมาชิกใน Line Official ของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ มีจำนวนมาก ดังนั้น ช่องทางดังกล่าวสามารถเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ในการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

๔๐) หากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติ สามารถดำเนินการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นแนวทางและมาตรการการแจ้งเตือนภัยในอนาคตกรณีเกิดภัยพิบัติอื่น ๆ

๔๑) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรทำข้อตกลงร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ เกี่ยวกับมาตรการในการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ กรณีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เกินเกณฑ์มาตรฐาน

๔๒) มาตรการเชิงรุกในการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่เกิดประโยชน์แก่ประชาชน คือ การแจ้งเตือนภัยผ่านช่องทางการส่งข้อความสั้น (Short Message Service: SMS) โดยเชื่อมโยงกับค่าฝุ่นละออง

ขนาดเล็ก PM ๒.๕ และเบอร์โทรศัพทในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ของแต่ละพื้นที่ มีปริมาณไม่เท่ากัน ดังนั้น หากเป็นการแจ้งเตือนภัยผ่านการส่งข้อความข้อความสั้น (Short Message Service: SMS) แบบเดียวกันทั่วประเทศ อาจทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตระหนก

๓.๓ การเสนอความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะต่าง ๆ

๑) มาตรการเชิงนโยบายตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหา มลพิษด้านฝุ่นละออง” ในระยะสั้น (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔) และระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗) ยังไม่มีความชัดเจน

มาตรการเชิงนโยบายตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหา มลพิษด้านฝุ่นละออง” ในระยะสั้น (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔) และระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗) ทั้งมาตรการ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ มาตรการการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) เช่น การควบคุมและลดมลพิษจากการเผาในที่โล่ง การควบคุมและลดมลพิษจากการก่อสร้าง และผังเมือง การควบคุมมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม และการควบคุมมลพิษจากภาคครัวเรือน เป็นต้น รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป กำหนดแต่เพียงระยะเวลา ที่ควรดำเนินการ หน่วยงานรับผิดชอบหลัก และหน่วยงานรับผิดชอบสนับสนุนเท่านั้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ หรือขั้นตอนในการปฏิบัติและแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้การปฏิบัติการในเชิงพื้นที่ ขาดรูปธรรม ส่งผลให้มาตรการเชิงนโยบายดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพและไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ พร้อมกันนี้ตัวชี้วัดที่กำหนดในแผนปฏิบัติการไม่สอดคล้องกับปัญหาในพื้นที่ ดังนั้น การแก้ไข ปัญหาทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวต้องมีรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินงานและตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการผลักดัน ให้กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และจังหวัดต่าง ๆ เป็นพื้นที่ปลอดฝุ่น โดยผลักดันการปรับปรุงมาตรฐาน การระบายไอเสียรถยนต์และคุณภาพน้ำมันเชื้อเพลิง สนับสนุนการพัฒนาโครงข่ายการให้บริการขนส่ง สาธารณะให้เชื่อมโยงทุกระบบ รวมทั้งรณรงค์ส่งเสริมและจูงใจให้ประชาชนใช้ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ โดยเพิ่มทางเลือกการเดินทางแทนการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งมวลชนทางราง ด้วยการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยลดระยะการเดินทาง ลดการใช้พลังงาน และลดมลพิษ และเพิ่มพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพมหานครจากปัจจุบัน ๖.๗๑ ตารางเมตรต่อคน เป็น ๑๐ ตารางเมตร ต่อคน ภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ และควบคุมกำลังการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งการเผาในที่โล่ง ทั้งในพื้นที่เกษตรและพื้นที่ป่า ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการขยายเครือข่าย การตรวจวัดคุณภาพอากาศรวมถึงข้อมูลการตรวจวัดโดยประชาชนโดยใช้นวัตกรรมที่ทันสมัย ทั้งนี้ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงการคลังควรสนับสนุนให้มีมาตรการจูงใจที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการก่อมลพิษ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ ทางภาษีทางการเงินหรือการลงทุน เป็นต้น

๒) ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักที่สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมควบคุมมลพิษมีอำนาจทางกฎหมายจำกัดแต่เพียงการเสนอความเห็นทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนภารกิจของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยกรมควบคุมมลพิษ ทำหน้าที่เป็นเพียงจุดศูนย์กลางและผู้ประสานงานในการแจ้งข้อมูลสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และประสานให้หน่วยงานปฏิบัติดำเนินการเท่านั้น ซึ่งยังไม่สามารถจัดการปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

ในช่วงที่เกินค่ามาตรฐานหรือเกิดวิกฤตหรือจัดการตามแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้เต็มประสิทธิภาพมากนัก ซึ่งต่างจากในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาเมืองเคิร์กพิทักซ์สิ่งแวดลอมแห่งสหรัฐอเมริกา (United States of Environmental Protection Agency: US EPA) สาธารณรัฐประชาชนจีนมีหน่วยงานดูแลกฎหมายอากาศสะอาด หรือแม้แต่สาธารณรัฐเกาหลียังออกกฎหมายฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม คือ หากประกาศให้ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เป็นภัยธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อสังคมแล้ว หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นเจ้าภาพหลักซึ่งขึ้นต่อประธานาธิบดีโดยตรงสามารถประกาศสั่งการให้แก้ไขปัญหาได้ทันทีหรือสั่งการให้สามารถดำเนินการตามแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวโดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานปฏิบัติมาดำเนินการ (Social disaster: South Korea brings in emergency laws to tackle dust pollution) เช่น สั่งหยุดการก่อสร้างบนถนน สั่งหยุดการเผาในที่โล่งทุกประเภท สั่งโรงงานลดกำลังการผลิต สั่งห้ามรถยนต์ควันดำวิ่งเข้าเมือง และสั่งลดปริมาณรถยนต์วิ่งในเมืองโดยกำหนดวันคู่วันคี่ เป็นต้น ทั้งนี้ ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งสามารถประกาศให้สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่มีค่าเกินเกณฑ์มาตรฐานเป็นภัยธรรมชาติ และสามารถนำวิธีการจัดการต่าง ๆ มาใช้ได้โดยอาศัยอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มิจังหวัดใดประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยเกี่ยวกับปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยใช้อำนาจตามกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการถูกฟ้องจากภาคเอกชน หรือแม้แต่พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายที่สามารถใช้เป็นมาตรการในการดูแลประชาชนให้มีสุขอนามัยที่ดี ก็ยังไม่สามารถบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ ดังนั้น แม้จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือมีกฎหมายหลายฉบับที่ใช้แก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ก็ตาม แต่ยังคงขาดหน่วยงานกลางซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จะดูแลรับผิดชอบปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ดังนั้น คณะกรรมการการจึงมีความเห็นสมควรมีหน่วยงานที่คอยกำกับดูแลการปฏิบัติการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๓) ระบบการวัดค่าและการพยากรณ์คุณภาพอากาศของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ยังไม่ชัดเจนและไม่แม่นยำ

ปัจจุบันการวัดค่าและการพยากรณ์คุณภาพอากาศของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ประชาชนสามารถติดตามได้หลากหลายช่องทาง เช่น หน่วยงานทางราชการอย่างกรมควบคุมมลพิษ หน่วยงานทางภาคเอกชนผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น AirVisual AirCMI และยักษ์ชาววัดฝุ่น เป็นต้น หรือแม้แต่การวัดค่าผ่านเครื่องวัดฝุ่นละอองแบบพกพา โดยแต่ละช่องทางมีการวัดค่าหรือพยากรณ์คุณภาพอากาศซึ่งอาจจะแตกต่างกัน โดยการติดตามการวัดค่าและการพยากรณ์คุณภาพอากาศฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ของหน่วยงานเอกชนผ่านช่องทางแอปพลิเคชันมีการนำเสนอข้อมูลแบบอ่านผลทันที (Real Time) ขณะที่กรมควบคุมมลพิษมีการกำหนดค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ค่าเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงย้อนหลัง และแม้ว่ากรมควบคุมมลพิษจะมีการประยุกต์ใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อพยากรณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ควบคู่กับข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยา แต่ก็ยังเกิดปัญหาด้านความชัดเจนและความแม่นยำ เพราะภารกิจหลักของกรมอุตุนิยมวิทยามีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับพยากรณ์อากาศ ดังนั้น อุปกรณ์และเครื่องมือของหน่วยงานจึงนำมาใช้เพื่อการพยากรณ์อากาศเท่านั้น ไม่ได้ใช้เพื่อการพยากรณ์ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า แต่ถ้าจะใช้พยากรณ์ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จะต้องเป็นเสาวัดทิศทางและความเร็วลมที่มีความสูงอย่างน้อย ๑๐ เมตร ขึ้นไป โดยตรวจวัดทุก ๑ ชั่วโมงรวมทั้งต้องติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดความสูงของภาวะอุณหภูมิผกผัน (Temperature Inversion) หรือค่าความสูง

ผสมของอากาศ (Mixing Height) ซึ่งจะทำให้การนำข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยาไปประกอบการพยากรณ์ของกรมควบคุมมลพิษมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

คณะกรรมการเห็นว่า การดำเนินงานพยากรณ์คุณภาพอากาศฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ปัจจุบันได้มีการบูรณาการของหน่วยงานมากขึ้น เช่น จังหวัดเชียงใหม่ได้เปิดตัว Application AirCMI ซึ่งเป็นผลผลิตของนักวิจัยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือที่ทำการตรวจวัดคุณภาพอากาศแบบอ่านผลทันที (Real Time) เพื่อแจ้งเตือนปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ไปยังโทรศัพท์มือถือของประชาชนได้ทันที และทำการคาดการณ์ล่วงหน้าส่งไปยังโทรศัพท์มือถือของประชาชนในจังหวัด

จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศสามารถเข้าถึงได้จากหลายแหล่งข้อมูล ทำให้เกิดความสับสนในสังคมและส่งผลกระทบต่อภาครัฐไม่สามารถนำข้อมูลที่หลากหลายดังกล่าวมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ ภาครัฐโดยเฉพาะกรมควบคุมมลพิษจึงควรเป็นเจ้าภาพหลักในการทำการวิจัยและพัฒนาอุปกรณ์หรือดำเนินการร่วมกับภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจวัดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ แบบอ่านผลทันที (Real Time) รวมทั้งกำหนดค่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และต้องผสานข้อมูลที่หลากหลายให้เป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามนโยบายและกฎหมายในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และเป็นแนวทางในการแจ้งเตือนประชาชนเพื่อให้ประชาชนป้องกันตัวเองหรือออกห่างจากพื้นที่ที่มีปริมาณฝุ่นสูงต่อไป

๔) การกำหนดมาตรฐานที่อ้างอิงจากข้อมูลเชิงสุขภาพ (AQHI: Air Quality Health Index)

เนื่องจากปัจจุบันกรมควบคุมมลพิษได้กำหนดมาตรฐานฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ สำหรับภาพรวมในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ โดยไม่ได้เน้นการป้องกันสุขภาพเป็นหลัก ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงควรกำหนดมาตรฐานด้านสุขภาพของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เพื่อใช้ในการแจ้งเตือนประชาชนในการป้องกันสุขภาพของตนเอง

๕) มาตรการการจัดการลดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ จากการคมนาคม

(๑) ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในการจับรถควันดำบนท้องถนน

เนื่องจากปัจจุบันรถขนาดเล็กและรถขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลมักมีอายุการใช้งานเป็นระยะเวลานานและมีการบรรทุกน้ำหนักมากกว่าที่กำหนดไว้ ประกอบกับขาดการบำรุงรักษา ทำให้รถยนต์เหล่านี้มีปริมาณควันดำสูงเกินกว่าค่ามาตรฐานหลายเท่าตัว แม้ว่าจะมีมาตรการจำกัดอายุการใช้งานของรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพฯ (ขสมก.) และรถโดยสารสาธารณะ แต่ก็ไม่สามารถครอบคลุมรถเครื่องยนต์ดีเซลทั้งหมดบนท้องถนน ซึ่งการตรวจสภาพรถและการตรวจจับบนท้องถนนที่ดำเนินการในปัจจุบันมีข้อจำกัดและไม่มีประสิทธิภาพ แต่ด้วยเทคโนโลยีการบันทึกภาพอัจฉริยะที่สามารถพัฒนานำมาใช้ร่วมกับกล้องวงจรปิด (Close Circuit Television: CCTV) ของกรุงเทพมหานคร จะช่วยในการตรวจจับรถควันดำได้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากกว่า ดังนั้น จึงควรนำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณาในการตรวจจับควันดำจากรถเครื่องยนต์ดีเซลต่อไป

(๒) เร่งรัดการใช้มาตรฐาน Euro ๕ - ๖ และทดแทนรถเก่าด้วยรถมาตรฐาน Euro ๕ - ๖

เนื่องจากการทดแทนรถเก่าด้วยรถมาตรฐานใหม่ต้องใช้ระยะเวลานานโดยเฉพาะกับรถเครื่องยนต์ดีเซลขนาดใหญ่ (รถโดยสารและรถบรรทุก) ซึ่งการเร่งรัดการใช้มาตรฐาน Euro ๕ - ๖ และทดแทนรถเก่าด้วยรถมาตรฐาน Euro ๕ - ๖ จะทำให้สามารถลดปริมาณการระคายมลพิษได้อย่างรวดเร็วขึ้นและยังเกิดประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน จึงนับเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ขอเท็จจริงประเทศไทย

ประกาศใช้น้ำมันและมาตรฐานไอเสียรถยนต์เป็นระดับ Euro ๔ ซึ่งมีปริมาณกำมะถันในน้ำมันไม่เกิน ๕๐ ส่วนในล้านส่วนตั้งแต่ปี ๒๐๑๒ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วทั้งรถเมล์ รถบัสนำเที่ยว และรถบรรทุกที่วิ่งกันเต็มเมืองเหล่านี้ ส่วนใหญ่ยังเป็นเครื่องยนต์ระดับ Euro ๓ ดังนั้น หากไม่มีการดูแลรักษาเครื่องยนต์ที่ดีก็ทำให้มีการปล่อยควันดำออกมามากทุกครั้งที่ทำการเร่งเครื่องยนต์ถึงแม้จะใช้น้ำมันประเภท Euro ๔ ก็ตาม ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ประกาศใช้น้ำมันและมาตรฐานไอเสียระดับ Euro ๖ ซึ่งมีค่ากำมะถันในน้ำมันน้อยมาก รวมทั้งปั้มน้ำมันหลายแห่งในประเทศมาเลเซียมีการจำหน่ายน้ำมันดีเซล Euro ๕ (กำมะถันในน้ำมันไม่เกิน ๑๐ ส่วน ในล้านส่วน) ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย ต่างก็ใช้น้ำมันและมาตรฐานไอเสียระดับ Euro ๖ มานานหลายปีแล้ว จึงไม่ค่อยพบเห็นควันดำจากรถเครื่องยนต์ดีเซลในประเทศเหล่านี้

(๓) เร่งรัดให้รถเครื่องยนต์ดีเซลติดตั้งอุปกรณ์กำจัดควันดำ เช่น ระบบ Diesel Particulate Filter หรือ DPF

Diesel Particulate Filter หรือ DPF คือ อุปกรณ์กรองเขม่าไอเสียที่สามารถดักจับเขม่าควันต่าง ๆ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก (Particulate Matter) ที่เกิดจากการเผาไหม้ในเครื่องยนต์ดีเซลไม่ให้ปล่อยออกไปสู่อากาศได้โดยเป็นอุปกรณ์ที่ติดอยู่หลังห้องเผาไหม้ก่อนถึงท่อไอเสียซึ่งภายใน DPF จะมีตัวแผ่นกรองลักษณะเป็นช่องคล้ายรังผึ้ง โดยเป็นช่องรูพรุนที่เล็กมากซึ่งจะยอมให้ผ่านได้เฉพาะอากาศเท่านั้น ส่วนเขม่าควันที่มีอนุภาคใหญ่กว่าอากาศจะถูกดักเก็บไว้ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้สั่งการให้รถยนต์บรรทุกขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลที่จดทะเบียนหลังเดือนกรกฎาคม ๒๐๒๑ ต้องเปลี่ยนเป็นเครื่องยนต์ Euro ๖ และต้องติดตั้งอุปกรณ์ดักฝุ่นที่เรียกว่า "Diesel Particulate Filter หรือ DPF" ทุกคัน ซึ่งคาดว่า จะทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ๒๐๓๐ สามารถลดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ในบรรยากาศลงได้ถึงร้อยละ ๘๒ และ ๘๖ ตามลำดับ โดยจะสามารถลดอัตราการเสียชีวิตก่อนวัยของประชาชนเนื่องจากมลพิษทางอากาศได้ถึง ๒๙,๐๐๐ คนต่อปี ซึ่งประเทศไทยยังมีการดำเนินการช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านที่มีรายได้ระดับเดียวกันเสมอเหมือน น้ำมันประเภท Euro ๕ จะผลิตมาใช้ได้ก็คงรอถึงต้นปี ๒๐๒๒ ทั้งยังต้องจัดการกับรถบรรทุกและรถบัสเครื่องยนต์ดีเซลที่ไม่ได้มาตรฐานอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะรถที่จดทะเบียนในกรุงเทพมหานครจำนวนประมาณ ๑๘๗,๐๐๐ คัน นอกจากนี้ อุปกรณ์กำจัดควันดำ เช่น ระบบ Diesel Particulate Filter หรือ DPF ยังได้รับการกล่าวถึงน้อยมาก ดังนั้น ภาครัฐควรมีบทบาทและมาตรการเชิงบวกในการสนับสนุนให้ประชาชนติดตั้งระบบ Diesel Particulate Filter หรือ DPF หรือเทียบเท่า และกำหนดมาตรการสำหรับรถใหม่ให้ติดตั้งเป็นมาตรฐาน เพื่อลดปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ อย่างยั่งยืน

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในเขตกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่อาจจะดำเนินการขยายพื้นที่ห้ามรถบรรทุกเข้ามาในเส้นทางวงแหวนรอบนอก โดยระยะยาวจะต้องกำหนดมาตรการห้ามรถบรรทุกเข้าเมืองในเขตชั้นใน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการลดมลพิษทั้งทางตรง คือ ลดไอเสียจากรถบรรทุก และผลทางอ้อม คือ ลดความคับคั่งของการจราจร การขยายพื้นที่ห้ามรถบรรทุกเข้ามาในเส้นทางวงแหวนรอบนอกมีปัจจัยรองรับคือสถานีขนส่งสินค้าชานเมือง ๔ มุมเมือง แต่จะต้องมีการปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ในการนำสินค้าไปถึงร้านค้าและผู้บริโภค โดยมีมาตรการสนับสนุน ได้แก่ ฝั่งการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ต้องกระจายจุดขนถ่ายสินค้าออกไปชานเมือง และการใช้รถปลอดมลพิษในการขนส่งภายในเมือง

๖) ส่งเสริมการเดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชนในพื้นที่ทั่วประเทศโดยรัฐเป็นผู้สนับสนุน

ระบบขนส่งมวลชน ได้แก่ รถโดยสารประจำทาง ขนส่งมวลชนระบบราง (การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย การรถไฟแห่งประเทศไทย และรถไฟฟ้าบีทีเอส) และอื่น ๆ เป็นทางเลือกในการเดินทางที่ช่วยลดมลพิษ และมีผลกระทบทางอ้อมในการลดความคับคั่งของการจราจร ซึ่งจะช่วยลดมลพิษด้วย แต่การใช้บริการระบบขนส่งมวลชนอาจไม่สะดวก ไม่ปลอดภัย ใช้เวลานาน ค่าโดยสารอาจมีราคาสูง และให้บริการไม่ครอบคลุมทั้งประเทศ ดังนั้น รัฐควรสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมการขนส่งมวลชนด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนด้านการเงิน เช่น ลดราคาค่าโดยสารรถไฟฟ้า หรือจัดบริการรถโดยสารสาธารณะฟรีแก่ประชาชน หรือลดราคาค่าจอดรถบริเวณสถานีรถไฟฟ้าในช่วงเกิดวิกฤตฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และควรมีการจัดสรรพื้นที่จอดรถในบริเวณสถานีมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งขยายโครงข่ายระบบรางและรถโดยสารประจำทางที่ใช้พลังงานไฟฟ้า (Electric Vehicle: EV) ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

๗) เข้มงวดการเผาในที่โล่งและการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

สืบเนื่องจากการเผาในที่โล่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ปกคลุมทั่วทั้งพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยและพื้นที่อื่น ๆ เช่น การเผาอ้อยในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเผาในที่ป่าเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว (ข้าวโพด) ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ตลอดจนการเผาข้าวหลังการเก็บเกี่ยวในทุกพื้นที่ ดังนั้น รัฐควรมีมาตรการเข้มงวดต่อกรณีการเผาในที่โล่งและการเผาของเสียจากเกษตรกรรมเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐควรแนะนำและกำกับให้มีทางเลือกในการจัดการกับของเสียจากเกษตรกรรม โดยดำเนินการร่วมกับบุคลากรภาคเกษตรกรรม เช่น ที่ผ่านมารัฐบาลโดยสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายยังกำหนดให้โรงงานน้ำตาลรับอ้อยไฟไหม้เข้าโรงงานได้ ร้อยละ ๕๐ โดยจะหักเงินค่าปรับ ๓๐ บาทต่อตัน ซึ่งจะเกิดการเผาไร้อ้อยประมาณ ๖ ล้านไร่ (ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันตก ซึ่งมีโรงงานน้ำตาลทรายจำนวน ๕๒ แห่ง จากจำนวน ๕๗ แห่ง) โดยอ้อยไฟไหม้เมื่อตัดแล้วต้องเข้าหีบอ้อยภายใน ๒ วัน ไม่เช่นนั้นความหวานจะลดลงมาก ดังนั้น จะเห็นว่าในเดือนมกราคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์จะเกิดการเผาไร้อ้อยจำนวนมากที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดอยุธยา จังหวัดชลบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวทำให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ทั่วประเทศ และรัฐบาลยังไม่มีชัดเจนเรื่องนี้ ดังนั้น ในอนาคตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบริหารจัดการและออกกฎระเบียบให้ชัดเจนโดยไม่ให้โรงงานอุตสาหกรรมผลิตน้ำตาลทรายรับซื้ออ้อยที่เกิดจากการเผา นอกจากนี้ ต้องมีมาตรการเข้มงวดที่ไม่ก่อให้เกิดการเผาขยะ เผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และในเขตเมืองของจังหวัดต่าง ๆ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงมหาดไทย ควรให้ความสำคัญในการป้องกันปัญหาไฟป่าในพื้นที่อนุรักษ์และมีมาตรการจัดการไฟป่าอย่างทันท่วงที โดยมีเป้าหมายเพื่อลดและป้องกันการเพิ่มขึ้นของจุดความร้อน (Hotspot) ในพื้นที่อนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ณ แหล่งกำเนิดมลพิษ

๘) สร้างความเข้าใจและส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตระหนักในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

ภาครัฐควรเร่งเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนและรับฟังข้อคิดเห็นความสนใจของประชาชน ต่อภาวะมลพิษอากาศ ดังปรากฏเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่บ่งชี้ถึงความสนใจ ต่อสถานะแวดล้อมของคนชั้นกลางรุ่นใหม่ประกอบกับการเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์และข้อมูลจากต่างประเทศ เป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานราชการต้องให้ความสำคัญต่อการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม และไม่น้อยกว่าช่องทางสื่ออื่น ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและสร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปรับปรุงคุณภาพอากาศ รวมทั้งต้องเร่งขยายเครือข่ายการตรวจวัดคุณภาพอากาศ โดยรวมข้อมูล การตรวจวัดจากประชาชนและใช้นวัตกรรมเข้ามาช่วย เนื่องจากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศมีจำนวนจำกัด อาจไม่อยู่ในพื้นที่ที่ประชาชนให้ความสนใจ ประกอบกับปัจจุบันมีเครื่องวัดคุณภาพอากาศราคาถูกที่ประชาชน สามารถหาซื้อมาใช้ได้ ดังนั้น หน่วยงานของภาครัฐควรมีมาตรการในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจวัด มลพิษอากาศ โดยให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการซื้อและการใช้อุปกรณ์ รวมทั้งการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากอุปกรณ์

๙) การประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสารถึงอันตรายของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

การประชาสัมพันธ์สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ยังมีรูปแบบที่เป็นทางการ มากจนเกินไป ซึ่งยังไม่กระตุ้นหรือจูงใจให้ประชาชนเกิดความตระหนักมากขึ้น ขณะเดียวกันประชาชน เริ่มเคยชินกับสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ หน่วยงานจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารความเสี่ยง ที่จะมัลกระทบต่อสุขภาพทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนัก ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ดังนั้น ควรกำหนดให้มีการแจ้งเตือนและคาดการณ์ สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในสื่อต่าง ๆ พร้อมกับการพยากรณ์อากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาด้วย นอกจากนี้ ปัญหาและแนวทางการป้องกันตนเองจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ควรถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักรู้และเข้าใจถึงภัยสิ่งแวดล้อม รูปแบบใหม่ ๆ รวมถึงฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ด้วย

๑๐) ประชาสัมพันธ์การใส่หน้ากากอนามัยและเร่งการวิจัยและพัฒนาหน้ากากอนามัย

หน่วยงานภาครัฐ กระทรวงสาธารณสุข และกรมประชาสัมพันธ์ ควรเร่งสร้างการรับรู้ให้ประชาชน ทั่วไปในการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกวิธี และควรมีทางเลือกของขนาดและชนิดของหน้ากากอนามัย ให้มีความเหมาะสมกับสรีระของประชาชนทุกเพศทุกวัย และภาครัฐควรจัดให้มีการผลิตหน้ากากอนามัย ให้เพียงพอต่อความต้องการ และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ในราคาที่เป็นธรรม เนื่องจากปัจจุบัน หน้ากากป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยเฉพาะ N ๙๕ มีราคาค่อนข้างแพงและมักจะขาดตลาด โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตของการเกิดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่มีค่าสูงเป็นเวลาหลายวัน ทำให้การเข้าถึงหน้ากากป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ของประชาชนที่มีรายได้น้อยเป็นไปได้ยาก

๑๑) เร่งการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone)

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สถาบันวิชาการ และมหาวิทยาลัย ควรมีการวิจัย และพัฒนากำหนดมาตรฐานของพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone) เพื่อเป็นสถานที่หลบภัย ในกรณีที่มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ สูง เป็นเวลาติดต่อกันหลายวัน โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข ต้องเร่งพัฒนาวิจัยหาวัสดุราคาถูกในประเทศมาใช้เป็นวัสดุจัดทำพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone) ที่มีประสิทธิภาพ และมอบหมายให้กรมอนามัยกำหนดมาตรฐานในการป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ รวมทั้งกำหนดมาตรฐานพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone) เพื่อนำไปออกแบบใช้กับสถานที่

ต่าง ๆ ต่อไป และควรกำหนดให้มีพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone) ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ดังกล่าว

๑๒) เร่งติดตั้งสถานีตรวจวัดค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ในบรรยากาศให้ครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงทั่วประเทศ

กรมควบคุมมลพิษเป็นหน่วยงานหลักในการติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดคุณภาพอากาศในบรรยากาศทั่วประเทศและรายงานผลการตรวจวัดให้ประชาชนทราบ แต่ข้อเท็จจริงสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยเฉพาะการตรวจวัดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๐ จะติดตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลับมีสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศเพียงจำนวน ๔ แห่งเท่านั้น รวมถึงภาคกลางและภาคตะวันตกซึ่งมีเพียงจำนวน ๖ แห่ง ดังนั้น กรมควบคุมมลพิษหรือท้องถิ่นต่าง ๆ ควรขยายการติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีความเสี่ยงทั่วประเทศเป็นการเร่งด่วนต่อไป

๔. ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

๑) หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

เนื่องจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ มีแหล่งกำเนิดที่มีบริบทแตกต่างกัน โดยแยกได้ ดังนี้

(๑) ปัญหาจากการคมนาคม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงคมนาคม กระทรวงพลังงาน และกระทรวงมหาดไทย

(๒) ปัญหาจากการเผาในที่โล่งและพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงมหาดไทย

(๓) ปัญหาจากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย

(๔) ปัญหาหมอกควันข้ามแดน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงกลาโหม

ทั้งนี้ ยังมีส่วนราชการอื่น ๆ แม้ไม่ได้มีภารกิจในการแก้ไขปัญหาโดยตรง แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ เป็นต้น

คณะกรรมการเห็นว่า ด้วยเหตุที่ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับส่วนราชการหลายกระทรวง หน่วยงานที่ทำหน้าที่แก้ไขปัญหาในเชิงพื้นที่จำเป็นต้องเป็นกระทรวงที่สามารถบังคับใช้กฎหมายและควบคุม กำกับ ดูแล กิจกรรมของประชาชนในพื้นที่ได้ ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการจึงเห็นว่ากระทรวงมหาดไทยในฐานะที่เป็นส่วนราชการที่ทำหน้าที่หลักในการบริหารราชการแผ่นดินในพื้นที่และใกล้ชิดประชาชน จึงควรเป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้กฎหมาย นโยบาย เพื่อจัดการปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ผ่านระบบ Single Command ที่มีอยู่

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจผ่านระบบ Single Command กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนข้อมูลที่หลากหลายและรอบด้าน ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลดังกล่าวจะเป็นของรัฐหรือไม่ เช่น ข้อมูลจากระบบ Air4thai และ AirVisual และข้อมูลที่ผลิตขึ้นโดยสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน เป็นต้น เพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และทันต่อสถานการณ์ ทั้งนี้ หน่วยงานภายใต้ระบบ Single Command จะต้องไม่นำเอาความไม่แน่นอนของข้อมูลที่มีอยู่มาเป็นเหตุให้ไม่ดำเนินการ เพื่อมีมาตรการในการคุ้มครองสุขภาพและสวัสดิภาพของประชาชน รวมไปถึงมาตรการเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วย

นอกจากนี้ ส่วนราชการอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีภารกิจในการแก้ไขปัญหาโดยตรงต้องสนับสนุนให้การแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กระทรวงการคลังจะต้องสนับสนุนให้การใช้งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องตามกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจะต้องสนับสนุนข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพยากรณ์สภาพอากาศให้แก่ระบบ Single Command เพื่อใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เป็นต้น

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ควรต้องมีบทบาทเชิงรุกในการเสนอและจัดทำแนวทางการใช้งบประมาณ รวมถึงตรวจสอบการใช้งบประมาณเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการคุ้มครองและสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) การตรวจวัดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่เป็นมาตรฐาน และมีความเป็นเอกภาพของข้อมูล

คณะกรรมการเห็นว่า กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องสนับสนุนให้กรมควบคุมมลพิษประสานและเชื่อมโยงระบบการตรวจวัดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ที่มีอยู่ให้เป็นระบบ มีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของข้อมูล ทั้งนี้ การประสานและเชื่อมโยงระบบดังกล่าวควรดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ นอกจากนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการประยุกต์ใช้ในการตรวจวัดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และมลพิษทางอากาศอื่น ๆ

ในการจัดทำระบบการตรวจวัดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการเห็นว่า รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการเพื่อให้มีระบบการตรวจวัดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องได้ด้วยตนเอง

๓) การแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

คณะกรรมการเห็นว่า การแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ควรดำเนินการใน ๒ ระยะ ดังต่อไปนี้

(๑) การแจ้งเตือนในรูปแบบของการพยากรณ์และการรายงานค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ประจำวัน ในกรณีนี้คณะกรรมการเห็นว่า สำนักนายกรัฐมนตรีโดยกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมโดยกรมอุตุนิยมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ต้องดำเนินการให้การแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เป็นส่วนหนึ่งของการพยากรณ์สภาพภูมิอากาศ และขอความร่วมมือให้สื่อมวลชนทุกประเภทนำเสนอข้อมูลเพื่อการแจ้งเตือนภัยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ผ่านสื่อทุกรูปแบบ เช่น การแจ้งเตือนผ่านระบบการส่งข้อความสั้น (Short Message Service: SMS) และระบบกระจายเสียงผ่านวิทยุชุมชน เป็นต้น

(๒) การแจ้งเตือนในภาวะวิกฤต ในกรณีนี้คณะกรรมการเห็นว่า กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงสาธารณสุข ต้องร่วมกันสนับสนุนข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ให้ระบบ Single Command เพื่อประกาศให้ประชาชนทราบโดยเร่งด่วน โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติตนในภาวะวิกฤต และสำนักนายกรัฐมนตรีโดยกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมโดยกรมอุตุนิยมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ต้องดำเนินการประกาศและประชาสัมพันธ์ภาวะวิกฤต รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติตนในภาวะวิกฤตให้ประชาชนทราบโดยเร่งด่วน เช่น การแจ้งเตือนผ่านระบบการส่งข้อความสั้น (Short Message Service: SMS) เป็นต้น

๔) การพัฒนาและการวิจัยหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

กระทรวงสาธารณสุขโดยองค์การเภสัชกรรมต้องพัฒนาและการวิจัยหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ และดำเนินการผลิตหน้ากากอนามัยเองภายในประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าหน้ากากจากต่างประเทศ และเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหน้ากากอนามัยได้อย่างทั่วถึงในราคาที่เป็นธรรม นอกจากนี้ ในระหว่างการวิจัยหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ รัฐบาลควรยกเว้นภาษีหรือค่าธรรมเนียมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าอุปกรณ์ทางการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้ากากอนามัย เพื่อให้ประชาชนมีหน้ากากอนามัยใช้อย่างเพียงพอในราคาที่เป็นธรรม

๕) การจัดทำพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone)

คณะกรรมการเห็นว่า กระทรวงสาธารณสุขโดยกรมอนามัยร่วมกับกระทรวงมหาดไทยผ่านทางจังหวัดต่าง ๆ ต้องจัดให้มีพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone) ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน และที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างน้อยหน่วยงานละ ๑ แห่ง และสามารถเข้าใช้งานได้ทันทีที่มีการประกาศภาวะวิกฤตฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ ผ่านทางระบบ Single Command หรือเมื่อค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เกินเกณฑ์มาตรฐานตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด ทั้งนี้ ให้กระทรวงสาธารณสุขจัดทำมาตรฐานของพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone) ด้วย โดยขณะนี้ กรมอนามัยอยู่ในระหว่างการพัฒนาและจัดทำมาตรฐานของพื้นที่ปลอดภัยหรือห้องปลอดภัย (Safety Zone) ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในเดือนมีนาคม ๒๕๖๓

๖) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕

คณะกรรมการเห็นว่า ปัญหาหลักประการหนึ่งของการจัดการฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับและเกี่ยวข้องกับหลายส่วนราชการ ทำให้เกิดอุปสรรคในการบูรณาการภารกิจและการบังคับใช้กฎหมายโดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงควรกำหนดให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบูรณาการการบังคับใช้กฎหมาย และดำเนินภารกิจในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ โดยพิจารณาแนวทางจากองค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ เช่น องค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (United States of Environmental Protection Agency: US EPA) เป็นต้น

อีกประการหนึ่ง คณะกรรมการเห็นว่า ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาเพื่อจัดทำร่างพระราชบัญญัติอากาศสะอาด เป็นการเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ รวมถึงมลพิษทางอากาศด้านอื่น ๆ ด้วย

คณะกรรมการขอเสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขนาดเล็ก PM ๒.๕ และข้อสังเกตของคณะกรรมการ มาเพื่อได้โปรดพิจารณาและนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

เพชรดาว โต๊ะมีนา

(นางสาวเพชรดาว โต๊ะมีนา)

เลขานุการคณะกรรมการ